

**ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИХ, АЖЛЫН БАЙРЫГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ ТАЛААР
ХИЙГДСЭН СУДАЛГААНУУДЫН ҮР ДҮН**
/Харьцуулсан мэдээлэл/

*Ц.Товуусүрэн, А.Пагма, Б.Мөнхцэцэг,
Т.Мягмаржав, Б.Ариунжаргал, Б.Хатантуул*

УДИРТГАЛ

УИХ-ын гишүүн Д.Тэрбишдагвын захиалгаар “Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр хийгдсэн судалгаануудын үр дүнд хийсэн шинжилгээ, харьцуулсан судалгаа” сэдэвт судалгааны ажлыг УИХ-ын Тамгын газрын Судалгааны төвийн судлаачдын баг гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго:

Энэхүү судалгаа нь хөдөлмөр эрхлэлт, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх зорилтыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан Засгийн газар, яам, агентлаг, нийслэл, дүүрэг, энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй олон улсын байгууллага, төрийн бус байгууллага, эрдэм шинжилгээний байгууллагуудаас гаргасан судалгаа шинжилгээний мэдээлэл, дүгнэлт, зөвлөмж, бодлогын баримт бичгүүдийг харьцуулан дүн шинжилгээ хийж, цаашид энэ чиглэлийн бодлого, хөтөлбөр, эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгох талаар зөвлөмж боловсруулахад оршино.

Судалгааны зорилтууд:

- Ядуурлыг бууруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байр нэмэгдүүлэх чиглэлээр Засгийн газраас гаргасан бодлогын баримт бичгийг судлах,
- Судалгааны сэдвээр Засгийн газар, олон улсын байгууллага болон эрдэм шинжилгээний байгууллагаас гаргасан судалгааны тайлан, материалд шинжилгээ хийх,
- Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх асуудлаар ТББ-аас хийсэн судалгааны тайлан, материалыг судлах

Судалгааны аргачлал:

- Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр хийсэн судалгааны дүгнэлт, зөвлөмжийн харьцуулалт,
- Судалгааны материалыг нэгтгэн дүгнэх,
- Бичиг баримтын судалгаа

Судалгааны үр дүн:

- Ядуурлыг бууруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байр нэмэгдүүлэх асуудалтай холбоотой бодлогын баримт бичиг, тайлан, материалд анализ хийсэн
- Цуглуулсан мэдээлэлд нэгдсэн боловсруулалт хийсэн
- Судалгааны материалыг нэгтгэн дүгнэж, судалгааны тайлан бичсэн.

Бидний судалгаанд авагдсан хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, ядуурлыг бууруулах чиглэлээр 2000 оноос хойш хийгдсэн нийт 33 судалгааны ажлаас 16 нь хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар, 9 нь ядуурлын талаар, 6 нь ажлын байрыг нэмэгдүүлэх талаар хийгдсэн байна. Эл асуудлаар маш олон судалгааны ажил хийгдсэн бөгөөд “Мэргэжилтэй ажилчин

бэлтгэх асуудлын талаархи мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвүүдийн байдалд хийх шинжлэл”, “Малжуулалтаар малчин өрхүүдийн орлогыг нэмэгдүүлж, амьжиргааг баталгаажуулах стратегийн үр дүнг үнэлэх нь 2004”, “Хөдөлмөрийн зах зээлд тахир дутуу иргэдийн оролцоо”, “Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилт 2006”, “Цагийн ажлын байрны эрэлтийн судалгаа” зэрэг олон судалгааны ажлын дүгнэлт, зөвлөмжийн дагуу УИХ, Засгийн газар тусгай хөтөлбөр гарган хэрэгжүүлж байна. Бусад судалгааны дүгнэлт, зөвлөмжүүд ч бодлогын баримт бичгүүдэд зохих тусгалаа олсон байна.

Судалгааны дүгнэлт:

1. Судалгааны ажлуудын дүгнэлт, зөвлөмжийг багцлан харахад олонх тохиолдолд тухайн чиглэлээр хөтөлбөр, дэд хөтөлбөр баталж хэрэгжүүлэх, эсвэл зарим хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах, эрх зүйн зохицуулалт буй болгох чиглэлээр дүгнэлт, зөвлөмж гарчээ.
2. 1991 оноос хойш хөдөлмөрийн салбарт 9, нийгмийн хамгааллын салбарт 23 бодлогын баримт бичгийг Ерөнхийлөгч, УИХ, Засгийн газар батлан мөрдөж байгаагийн дотор 15 нь хөтөлбөр, дэд хөтөлбөр, 8 нь үндсэн чиглэл байна. Ядуурлыг бууруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх талаар хангалттай олон судалгаа шинжилгээний ажлыг холбогдох байгууллагууд, олон улсын байгууллагын төслөөр гүйцэтгэж, олон тооны бодлогын баримт бичиг (хөтөлбөр, төлөвлөгөө, үндсэн чиглэл, үзэл баримтлал, бодлого, стратеги, мастер төлөвлөгөө) баталж хэрэгжүүлсээр атал ядуурал, ажилгүйдэл буурахгүй, зарим талаар өсч байгаад л гол анхаарлаа хандуулах шаардлагатай байна.
3. Ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр хийгдсэн судалгаа, шинжилгээ, түүний мөрөөр хийгдсэн хөтөлбөр, төлөвлөгөө, үндсэн чиглэл, стратеги, үзэл баримтлал, бодлого, мастер төлөвлөгөө хангалттай байгаа ч бодит амьдрал дээр ажилгүйдэл, ядуурал мэдэгдэхүйц буурахгүй, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр хийж байгаа ажлын эхлэл нь ажилгүйдэл, ядуурлын өсөлтийн хурдыг гүйцэхгүй байгаа дүр зураг Засгийн газар, яам, агентлаг, олон улсын байгууллага, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага, төрийн бус байгууллагаас сүүлийн жилүүдэд хийж гүйцэтгэсэн судалгааны дүгнэлтээс тодорхой байна.
4. Эмзэг байдал, ядуурлыг бууруулах аливаа арга хэмжээний богино хугацаанд үзүүлэх нөлөө сул, харин дунд болон урт хугацаанд тогтвортой хэрэгжиж байж үр дүн өгдөг болохыг судалгааны үр дүн харуулж байна.
5. Сүүлийн үед НХХЯ, Дэлхийн банк зэрэг олон улсын байгууллага болон Үндэсний статистикийн хороо, Дэлхийн банкны хамтарсан судалгаагаар ядуу амьдралтай хүмүүс (өрх)-ийн дотор ажил эрхэлж байгаа хүмүүс 2007 оны байдлаар 66.2%-ийг эзэлж байгаа нь ажил эрхэлж байгаа хүмүүсийнхээ цалин орлогыг нэмэгдүүлэх дохио болж байна гэж үзэх үндэстэй.

Судалгааны зөвлөмж:

1. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалын чиглэл (бусад салбарт мөн адил)-ээр гаргасан бүх бодлогын баримт бичиг (хөтөлбөр, төлөвлөгөө, үзэл баримтлал, бодлого, үндсэн чиглэл, стратеги, мастер төлөвлөгөө)-үүдийг нэгтгэн урт хугацаанд хэрэгжүүлэх хөтөлбөр болгон баталж, харин цаашид хийгдэх судалгааны ажлуудыг энэхүү хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд чиглүүлэх нь илүү үр дүнтэй болов уу.
2. Ядуурлыг бууруулах бодлогыг эдийн засгийн өсөлттэй нягт уялдуулсан бодлогын стратеги боловсруулж, түүнийгээ мөрдлөг болгон ажиллах шаардлагатай байна.
3. Хөдөлмөр зуучлалын байгууллагууд болон бүх төрлийн сургалтын аж ахуйн нэгж байгууллагын уялдаа холбоог сайжруулж иргэдийг хөдөлмөр эрхлэх суурь ур чадвар болон мэргэжлийн чадвар эзэмшүүлэхэд анхаарах нь зүйтэй.

4. Ядуурлыг бууруулах нь ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг хөхүүлэн дэмжих (боломжийн орлоготой байх)-ээс шууд шалтгаалах бөгөөд энэ ажлыг уул уурхайн хэдэн олборлох үйлдвэрээр бүрэн шийдвэрлэх боломжгүй юм. Иймд аялал жуулчлал, үйлчилгээний салбар, жижиг дунд бизнесийг богино хугацаанд дэмжин хөгжүүлж, тэнд ажиллагчдын тоог үлэмж нэмэгдүүлэх нь зөвхөн ядуурлыг бууруулаад зогсохгүй, улс орны эдийн засгийн хөгжил зөвхөн уул уурхайгаас хараат болохоос ч сэргийлэх боломжтойг анхаарах нь чухал юм.
5. Хөдөөнөөс шилжин ирэгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зорилгоор нийслэлийн дагуул гэр хорооллыг бий болгох замаар хөдөө аж ахуй, газар тариаланг хөгжүүлж, хөдөө орон нутгаас шилжин ирсэн иргэдийн амьдралын туршлагад тулгуурлан өрхийн аж ахуй эрхлэх боломжийг бүрдүүлэх боломжтой.
6. Төрийн зүгээс хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэхэд иргэд, аж ахуйн нэгжээс барьцаа шаардахгүй, зээлийн хүү бага, боломжийн хугацаатай банкны зээлийг олгох нөхцлийг бүрдүүлэх нь энэ асуудлыг шийдвэрлэхэд чухал болох нь судалгааны үр дүнгээс харагдаж байна.
7. Төрөөс хөдөлмөрийн зах зээлд мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх талаар нэгдсэн бодлого хэрэгжүүлэхэд хандуулж буй анхаарлаа нэмэгдүүлэх чухал юм.

2009 оны сүүлчээр батлагдсан “Зөгийн үүр” хөтөлбөрийн тухайд тусгайлан хэрэгжилтийг нь эрчимтэй зохион байгуулах шаардлагатай байна.

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, ядуурлыг бууруулах чиглэлээр гарсан судалгаа, шинжилгээний тойм

ЯДУУРЛЫГ БУУРУУЛАХ, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТАЛААРХИ БОДЛОГЫН БАРИМТ БИЧГҮҮД	
1.	ЯДУУРЛЫГ БУУРУУЛАХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР (ЗГ-1994) 1994-2000 Хөтөлбөрийн гол зорилго: Нийгмийн амьдралд шилжилтийн үеийн сөрөг үр дагавар болж гарч ирсэн ядуурлын асуудлыг бодлогын хэмжээнд тодорхойлж, чиглэсэн зорилго зорилт бүхий үйл ажиллагааг явуулах, ядуу хүмүүсийн гутранги сэтгэл зүйг өөрчилж, хийж бүтээснээрээ амьдралаа өөрөө өөд нь татах үзэл бодлыг төлөвшүүлэхэд эерэг нөлөө үзүүлж, ядуурлын хамралтын хүрээг өргөжүүлэхгүй байх, улмаар ядуурлыг бууруулахад төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэдийн анхаарал хүчийг төвлөрүүлэх зорилготой. Хөтөлбөрийн хэрэгжилт: Ядуурлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд эмзэг бүлгийн орлого нэмэгдүүлэх, хөдөө орон нутагт дэд бүтцийг хөгжүүлэх замаар ажлын байр түр бий болгох, сургуулийн өмнөх болон суурь боловсролыг дэмжих, хөдөөгийн хүн амын эрүүл мэндийн суурь үйлчилгээг сайжруулах, насанд хүрсэн тахир дутуу иргэдэд мэргэжил эзэмшүүлэх, тэдний орлого нэмэгдүүлэх үйл ажиллагаанд хамруулах болон тахир дутуу хүүхдэд боловсрол олгох зэрэг 12 мянга гаруй жижиг төсөл хэрэгжсэн байна.
2.	ӨРХИЙН АМЬЖИРГААНЫ ЧАДАВХИЙГ ДЭМЖИХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР (ЗГ-2001-108) Хөтөлбөрийн гол зорилго: Хүний хөгжлийн хүчин зүйл, чадавхийг дэмжин хөгжүүлэхэд шаардагдах эдийн засаг, нийгмийн зайлшгүй үйлчилгээний хүрээг өргөжүүлэх замаар нэн ядуу болон ядуу өрхийг ядуурлаас гаргах, ядуу бус, бага орлоготой өрхийг ядууралд орохоос урьдчилан сэргийлэх. I үе шат: 2001-200 Зон II үе шат: 2004-2006 он Хэрэгжилтийн байдал: Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд өрхийн үйлдвэрлэлийг дэмжих идэвхитэй бодлого, үйл ажиллагаа нь хөдөлмөрийн насны хөдөлмөрийн чадвартай ажилгүй иргэдийн өөрсдийнх нь хүсэлтээр төрийн байгууллагын анхан шат болох хорооны оролцоотойгоор ажиллаж амьдрах орчинг бий болгох, үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж амьдралын түвшингээ дээшлүүлж хөдөлмөр эрхлүүлэхэд чиглэгдсэн сарын 2 хувийн хүүтэй, 1 жил хүртэл хугацаатай, 1.0 сая хүртэл төгрөгийн зээлийг олгож байна.
3.	ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГАА, ЭРҮҮЛ АХУЙН НӨХЦӨЛИЙГ САЙЖРУУЛАХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР /ЗГ-2001-153/ Хөтөлбөрийн зорилго: Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн эрх зүй, удирдлага, зохион байгуулалт, хяналт, мэдээллийн тогтолцоог боловсронгуй болгох, гарч болзошгүй аюул, осол, аваараас урьдчилан сэргийлэх ажлыг сайжруулах, үйлдвэрлэлийн орчноос үүсэх таагүй нөлөөллийн шалтгааныг тогтоон арилгах, өмчийн бүх хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагын ажил олгогч болон ажилтны хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн талаар хүлээх үүрэг, хариуцлагыг өндөржүүлэх 2001-2004 он хүртэл
4.	ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГАА, ЭРҮҮЛ АХУЙН НӨХЦӨЛИЙГ САЙЖРУУЛАХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР /ЗГ-2005-75/ Хөтөлбөрийн гол зорилго: Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн талаар урьдчилан сэргийлэх зан үйлийг бий болгох, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнийг бууруулах, хөдөлмөрлөх үйл ажиллагааны явцад ажилтны эрүүл мэнд, амь насыг хамгаалах бүх нөхцөлийг бүрдүүлэх, ажилтныг мэргэжлийн эрсдэлээс хамгаалах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, нийгмийн баталгааны түвшинг нэмэгдүүлэх, нийгмийн түншлэлийн механизмыг хөгжүүлэхэд чиглэгдэнэ. I үе шат: 2005-2007 он II үе шат: 2008-2009 он Хэрэгжилтийн байдал: 1-р шатанд: 2005 онд 70%, 2006 онд 86.6%, 2007 онд 90% явцын биелэлт нь 82.2 хувьтай байна. 2-р шатанд: 2008 онд 50.2%, 2009 онд 84.7% явцын биелэлт 63.6 хувьтай байна.

	Хэрэгжилтийн явцад хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний талаархи мэдээлэл (2009 он) Ажлын байрны аттестатчлалын хоёрдахь шатыг 2009 онд барилга, барилга угсралтын үйлдвэр болон уул уурхайн салбарт зохион байгуулав. Аттестатчлалыг зохион байгуулахтай холбогдуулан “Аттестатчлалын мөрөөр авах зарим арга хэмжээний тухай” Засгийн газрын 122 дугаар тогтоол гаргаж, барилга, уул уурхайн салбар хоёрдахь үзлэг, шалгалтыг хийлээ. Тогтоолд тусгагдсан заалтууд нь: • Үзлэг, шалгалтын үед илэрсэн зөрчил, дутагдлыг арилгуулах, хөдөлмөрийн нөхцлийн хэмжилт, үнэлгээ хийх байгууллагын чадавхийг бэхжүүлэх, • эрүүл, аюулгүй ажлын байр бий болгох, • аттестатчилалд амжилттай сайн дүн үзүүлсэн байгууллага, хамт олны туршлага, санаачлагыг мэдээлэх, сурталчлахад чиглэсэн болно. Барилга угсралт болон барилгын материалын үйлдвэрүүдэд 2009 оны 4-р сарын 1-ээс 6-р сарын 1-ний хооронд 2 сарын хугацаанд аймаг, нийслэл дүүргийн хөдөлмөрийн болон хөдөлмөрийн эрүүл ахуйн хяналтын улсын байцаагчид аттестатчлалыг хийсэн байна. Нийт 20 аймаг, 6 дүүргийн 620 байгууллага, 770 цех тасаг, 17910 ажиллагсад хамрагдсан. Уул уурхайн салбарт 2009 оны 8-р сарын 1-ээс 10-р сарын 1-нд мөн 2 сарын хугацаанд зохион байгуулж, 21 аймаг, 8 дүүргийн 402 байгууллага, 772 цех тасаг, 22794 хүн хамрагдав. ХӨНМӨСҮТөөөөс мэргэжлээс шалтгаалсан өвчлөлийн шалтгаан нөхцөлийг сүүлийн 35 жилээр судлан дүгнэлт хийсэн байна. “Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлогыг судлан бүртгэх дүрэм”-ийг 2009 оны 1-р сарын 14-нд Засгийн газрын 14 дүгээр тогтоолоор батлан мөрдөж байна. Энэ дүрэмд зааснаар үйлдвэрлэлийн осол хурц хордлогыг байгууллага, аж ахуйн нэгжийн дэргэдэх орон тооны бус байнгын комисс судлан бүртгэж, сум, дүүргийн комисст мэдээлэх, энэ комисс нь аймаг, нийслэлийн комисст мэдээлэх, улмаар МХЕГазарт ирж нэгтгэгддэг тогтолцоо өнөөдөр мөрдөгдөж байна. 2009 онд үйлдвэрлэлийн осол 366, осолд өртөгсөд 410, нас барагсад 54 байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад буурсан байна. 2009 онд 66 аж ахуйн нэгж байгууллагад 20 удаа WISE сургалтыг зохион байгуулж, 529 хүнийг хамруулсан байна. “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль”-ийн 23 дугаар зүйлийн 2 дахь заалтын дагуу Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн Үндэсний хороо 2009 оны 4 дүгээр сарын 2-нд хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний дэргэд байгуулагдан ажиллаж байна.
5.	ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР /ЗГ-2002-92/ Хөтөлбөрийн зорилго: Монгол улсын иргэдийг өөрийн мэргэжил, ур чадварын дагуу хүссэн ажил, мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн зах зээлийн үйлчилгээ, арга хэмжээнд хамрагдан дэмжлэг авах, өөрсдийн боломж, чадавхийг хөгжүүлэх замаар амьжиргаагаа дээшлүүлэх нөхцөл бололцоогоор хангахад чиглэсэн хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогыг улс орны эдийн засгийн хөгжлийн чиг хандлага, хөрөнгө оруулалт, байгаль орчныг хамгаалах, дэд бүтцийн бодлого болон бүс нутгийн хөгжлийн онцлоготой уялдуулан хөгжүүлэх. 2002-2010 он хүртэл Хэрэгжилтийн байдал: Дэлхийн банкны 7,5 сая долларын хөнгөлөлттэй зээл, бусад эх үүсвэрээр “Малын индексжүүлсэн даатгал” төслийг Баянхонгор, Хэнтий, Увс аймгуудад хэрэгжүүлж эхлээд байна. Хүн амын шилжих хөдөлгөөний асуудлаар Үндэсний дээд хэмжээний чуулга уулзалтыг Улаанбаатар хотноо зохион байгуулж шилжих хөдөлгөөний сөрөг нөлөөг бууруулах, төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшил, гэр бүлийн хамтын ажиллагааг бүх талаар сайжруулан иргэнд ээлтэй, үндэсний аюулгүй байдлыг дэмжсэн эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээг цаг алдалгүй авах нийгмийн хэрэгцээ шаардлага бий болсныг онцлон тэмдэглээд зөвлөмж гаргасан байна. 2005 онд 53105 ажлын байр шинээр бий болж, 44955 иргэнийг ажилд зуучлан оруулсан нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 6510 хүнээр буюу 16.9 пунктээр нэмэгдсэн байна. Ажилгүйдлийн түвшин /ХХҮГ-ын тооцооноор/ 3.3 хувь болов. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санд 2005 онд нийт 3879.6 сая төгрөгийн хөрөнгө төвлөрүүлэн жижиг зээл олгох журмын дагуу банк, банк бус санхүүгийн байгууллагуудаар дамжуулан жижиг зээл олгож 2005 онд хөрөнгийн хэмжээ 2480.0 сая төгрөг болж өссөн байна. 1156 иргэн, 39 аж ахуйн нэгжид 206 өрх, 17 малчин өрхүүдийн бүлэгт 1 тэрбум 930.6 сая төгрөгийн зээлийг олгосноор 2689 ажлын байр бий болгожээ. 2005 онд нийт 17877 ажилгүй иргэдийг үүнээс 17408 нь бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийг нийтийг хамарсан зохион байгуулалттай ажилд

	хамруулж, түр ажлын байраар хангасан нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 95.5 хувьтай байна. Хяналт шинжилгээ, үнэлгээ: Хөтөлбөр нь хоёр зорилтын хүрээнд тус бүр 5 үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж байна. 2009 оны хувьд 96,0 хувийн биелэлттэй байна. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас 2002-2009 оны хугацаанд нийт 64,0 тэрбум төгрөг зарцуулсан байна. I үе шат: 2002 онд 55%, 2003 онд 64%, 2004 онд 68%, 2005 онд 82% -аар биелэсэн байна. Явцын биелэлт нь 67.2% байсан. II шат: 2006 онд 95%, 2007 онд 90%, 2008 онд 84%, 2009 онд 96% хувийн биелэлттэй байсан. Явцын биелэлт нь 70,1 хувь байсан байна.
6.	ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГАА, ЭРҮҮЛ АХУЙН ОРЧНЫГ САЙЖРУУЛАХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР /ЗГ-2005-75/ Хөтөлбөрийн зорилго: Хөтөлбөрийн зорилго нь хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн талаар урьдчилан сэргийлэх зан үйлийг бий болгох, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнийг бууруулах, хөдөлмөрлөх үйл ажиллагааны явцад ажилтны эрүүл мэнд, амь насыг хамгаалах бүх нөхцлийг бүрдүүлэх, ажилтныг мэргэжлийн эрсдэлээс хамгаалах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох нийгмийн баталгааны түвшинг нэмэгдүүлэх, нийгмийн түншлэлийн механизмыг хөгжүүлэхэд чиглэгдэнэ. I үе шат: 2005-2007 он II үе шат: 2007-2010 он Хэрэгжилтийн байдал: Хөтөлбөрийн 6 зорилтын хүрээнд хийгдсэн ажлуудыг НХХЯ-аас гаргасан тайланд дэлгэрэнгүй дурьдсан бөгөөд тус хөтөлбөрийн гол үр дүн нь Хөтөлбөр хэрэгжүүлсний үр дүнд ажилтны ая тухтай ажиллах нөхцөл боломжийг бүрдүүлэхийг эрмэлздэг аж ахуйн нэгж, байгууллагын тоо сүүлийн жилүүдэд нэмэгдэж байгаа нь сайшаалтай байна. Гэвч үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчин төдийлөн буурахгүй ялангуяа барилга, уул уурхайн салбарт осол гарч, ажилчид амь насаа алдах явдал гарсаар байна. Үүний гол шалтгаан нь ажил олгогчдын ажлын зохион байгуулалт, ажлын сахилга, дэг журам сул байгаагийн зэрэгцээ үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх ойлголт мэдлэг ажилчдын дунд хангалтгүй, энэ талын зан үйл хэвшил болоогүйтэй холбоотой байна. Иймээс ажил олгогч, ажилтны сахилга хариуцлага, дэг журмыг сайжруулах, осол, аварггүй, эрүүл ажиллах зан үйлийг бүх шатанд төлөвшүүлэхэд чиглэгдсэн сургалт, сурталчилгааг байнга тасралтгүй системтэй явуулах шаардлагатай байгаа болно. Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн /ХААЭА/ менежментийг системийг хэрэгжүүлж байгаа үйлдвэрүүд цөөн бөгөөд эдгээр үйлдвэрүүд дээр ч осол гарсаар байна. Иймээс энэхүү системийг жижиг, дунд үйлдвэрүүдэд нэвтрүүлэх талаар далайцтай ажил зохион байгуулах шаардлагатай. ХААЭА-н асуудал нь салбар дундын цогц зохицуулалт шаардаж байгаа учраас салбар хоорондын уялдааг сайн хангах шаардлагатай байна. Мөн ХААЭА-н хууль тогтоомж, дүрэм журмыг өөрчлөх шинэчлэх ажил нилээд хийгдэж байгаа боловч тэдгээрийг ажил хэрэг болгох талаар эрчимтэй ажиллах явдал дутагдаж байна. Энэ асуудал нь Засгийн газрын зохистой хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын нэг бүрэлдэхүүн хэсэг учраас цаашид үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх нь зүйтэй. Хөтөлбөр хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны I үе шат хэрэгжиж дууссан бөгөөд II дах шатны төлөвлөгөөг боловсруулахдаа хөтөлбөрт дэвшүүлсэн зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг оновчтой төлөвлөх, цаг хугацааны боломжоо бүрэн тооцох шаардлагатай байна. Хөтөлбөрийн үр дүн: • Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн талаархи ажил олгогч, ажилтны хүлээх үүрэг хариуцлагын эрх зүйн зохицуулалт бий болсон байна. • Хөдөлмөрийн нөхцөл болон үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, түүнийг зохион байгуулах арга хэмжээний санхүүжилтийн эрх зүйн зохицуулалт бий болж, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчлөл буурсан, ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөл сайжирсан байна. • Засгийн газар, төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллага, ажил олгогчид болон хөдөлмөрчдийн байгууллага, хувийн хэвшил, төрийн бус байгууллагын хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн бодлого, үйл ажиллагаа уялдсан, тэдгээрийн чиг үүрэг, хариуцлага, эрх хэмжээг тогтоосон удирдлагын нэгдсэн тогтолцоо бий болсон байна. • Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн менежментийг нэвтрүүлсэн аж ахуйн

	нэгж, байгууллагыг дэмжин туслах хөтөлбөр хэрэгжиж, зохих үр дүнд хүрсэн байна. - Мэргэжлийн болон олон нийтийн хяналтыг зохистой хослуулсан хөдөлмөрийн хяналтын үр ашигтай, уян хатан тогтолцоо бүрдсэн байна. - Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн холбогдолтой статистикийн мэдээллийг холбогдох мэргэжлийн байгууллагуудын хамтын ажиллагаа болон олон нийтийн оролцоонд тулгуурлан гаргадаг болж, статистик мэдээллийн хүртээмж, чанарыг сайжруулан, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн үйл ажиллагааны үндсэн илтгэлийг жил бүр гаргадаг болсон байна. - Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн холбогдолтой сургалт болон судалгаа, шинжилгээний ажлын эхлэл тавигдсан, судалгааны байгууллагын чадавхи нь бэхжсэн байна. - Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн сургалт, сурталчилгааны ажилд хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн оролцоо өргөжиж, сургалтын танхим, мэргэжлийн боловсон хүчний нөөц бий болсон байна. Хөтөлбөрийн хяналт- шинжилгээ, үнэлгээ: - Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн байдалд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх ажлыг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага эрхлэн гүйцэтгэнэ. Хөтөлбөрийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний ажилд төрийн бус байгууллага, иргэдийг өргөнөөр оролцуулж байна. - Хөтөлбөрийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний ажлын зорилго нь хөтөлбөрт дэвшүүлсэн зорилтыг хангах үйл ажиллагааны удирдлага, зохион байгуулалт, туршлага, сургамжийг нэгтгэн дүгнэх, хөрөнгийн зарцуулалтын үр ашгийг санхүүжүүлэгчдэд тайлагнах, шаардлагатай нөөцийг бүрдүүлэхэд чиглэгдэнэ. - Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хөндлөнгийн хяналт хийх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
7.	ЖИЖИГ, ДУНД ҮЙЛДВЭРИЙГ ДЭМЖИХ ХӨТӨЛБӨР (ЗГ-2005-64) Хөтөлбөрийн гол зорилго: Хөтөлбөрийн зорилго нь жижиг, дунд үйлдвэрийг эрчимтэй хөгжүүлж өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх, албан бус бизнес эрхлэгчдийг албан ёсны жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэх тааламжтай нөхцөлийг бүрдүүлэх, ажлын байр шинээр бий болгох, нэмэгдүүлэхэд оршино. I үе шат: 2005-2006 он II үе шат: 2007-2008 он III үе шат: 2009-2010 он Хэрэгжилтийн байдал: Нийт шаардагдах зардал 19410.0 сая төг. (Үүнээс 15 000.0 сая төгрөг нь Мянганы сорилтын сан, Японы Засгийн газрын 2 үе шаттай зээл, бусад) Үүнээс гүйцэтгэл 2006, 2007 оны нийт эх үүсвэрээс олгосон зээлийн байдлаар авч үзвэл 249 төсөл хүлээн авснаас 241 төсөл банкинд шилжүүлж, 110 орчим төсөлд 2603.9 сая төгрөгийн зээл олгосон байна. Хөтөлбөрийн нэгдүгээр үе шатны 2005-2006 оны биелэлт 90 хувь, хоёрдугаар үе шатны 2007 оны жилийн төлөвлөгөөний биелэлт нь өссөн дүнгийн дунджаар 70 хувьтай байна. Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих эрх зүйн таатай орчин бүрдсэн. Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг зээлийн бодлогоор дэмжих арга хэмжээг сайн хэрэгжүүлж байна. ЖДҮ эрхлэгчдийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн сургалтын тогтолцоо бий болгох талаар тодорхой ажил хийгдэж байна. Хөтөлбөрт заагдсан дараахь ажлуудын хэрэгжилт удаашралтай байна. Үүнд: - Хяналт, шалгалтын тогтолцоог хялбаршуулах, - Технологи дамжуулах төв байгуулах, - Гаалийн жишиг болон хэлцлийн үнэ бүрдүүлэх нээлттэй механизмийг бий болгоход тарифын зөвлөл, - импортлогчдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, ... мэргэжил дээшлүүлэх сургалт зохион байгуулахыг дэмжих зэрэг арга хэмжээнүүд орж байна. Төсөл шалгаруулах комисс, хяналтын зөвлөлийн хуралдаанаас ЖДҮ эрхлэгчдийн зээлийн дэмжлэг хүсэн ирүүлсэн төслүүдийн 96 орчим хувийг банк шилжүүлсэн боловч дөнгөж 45 хувьд зээл олгогдсон байна. Хүлээгдэж буй үр дүндээ хүрээгүй бол шалтгаан, нөлөөлсөн хүчин зүйлс, гарсан гажуудал - Хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хөрөнгийн эх үүсвэр хугацаандаа олгогдохгүй байгаа, ЖДҮ-ийг дэмжих зээлийн эх үүсвэр урт хугацаат хөнгөлөлттэй

	зээлийн асуудлын шийдвэрлэгдэх хугацаа удаашралтай, ЖДҮ-ийн мэдлэг боловсрол, чадвар дутмаг, үйлдвэрлэлийн технологийн мэргэшлийн ажилчны бэлтгэл зэргээс хамаарч уг хөтөлбөрийн зарим арга хэмжээ хугацаандаа хэрэгжихгүй байх хандлага ажиглагдаж байна. - Олон улсын санхүүгийн байгууллага, хандивлагч орнуудаас Монгол улсын Засгийн газрын шугамаар ирж буй ЖДҮ, бизнесийг дэмжих төслийн зээл"-ийн хүүг нь манай Арилжааны банкаар дамжуулж зээл олгох явцад өсгөхгүй байхад анхаарах. Эдгээрээс гарах арга зам. Зөвлөмж: - Татварын болон бусад хууль тогтоомжид оруулан баталсан нэмэлт, өөрчлөлт, бизнес эрхлэгчдэд учирч буй хүнд суртлыг багасгах, зөвшөөрөл, лицензийн тоог бууруулах, хураамжийн ачааллыг багасгах талаар хийгдсэн ажлуудын үр дүнг тогтоосон судалгаа явуулж, танилцуулж байх; - ЖДҮ-д олгох зээлийн баталгааны асуудалд анхаарах, зээл олгогч банкуудын зээл олголт, эргэн төлөлтийн байдалд дүгнэлт өгөн, хамтын ажиллагааны гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, - Японы 2 үе шаттай зээлийн хэрэгжилтийг үр дүнтэй болгох талаар арга хэмжээ авах, - Хот, орон нутагт байгуулсан бизнес инкубатор төвүүдийн үйл ажиллагааг дэмжих, ХШ хийж, үнэлгээ өгөх, удирдамж, зөвлөмжөөр хангах, - ЖДҮ эрхлэгчдийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн сургалтын тогтолцоог бүрдүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд оролцогч талуудын талаархи үнэлгээ Энэ хөтөлбөрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд яамд, банк санхүү, эрдэм шинжилгээ, төрийн бус байгууллага, хоршоод, их дээд сургуулийн хамтын ажиллагааг улам сайжруулах. Хөтөлбөрийн талаархи яамны санал - Хөтөлбөрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хөрөнгийн эх үүсвэр, төлөвлөсөн цаг хугацаатай хамааралтай асуудлыг шуурхай шийдвэрлэх. "Технологи дамжуулалтын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хууль"-ийн төслийг боловсруулан батлуулах асуудлыг шийдвэрлэх, хөрөнгийн асуудал шийдэгдэх хэмжээгээр технологи дамжуулах төв байгуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд тулгарч буй зарим бэрхшээлтэй асуудлыг Сангийн яам, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамтай хамтарч шийдвэрлэх, мөн Засгийн газарт оруулж шийдвэрлүүлэх.
8.	ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭДИЙГ ДЭМЖИХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР /ЗГ-2006-283/ Хөтөлбөрийн зорилго: Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн улс орны хөгжилд оруулах хувь нэмрийг нь үнэлж, төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллага хамт олон, гэр бүл иргэдийн санал санаачлагыг дэмжих замаар нийгэмд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн талаархи эерэг хандлагыг төлөвшүүлэх I үе шат: 2006-2008 он II үе шат: 2009-2012 он Хэрэгжилтийн байдал: Тус хөтөлбөр хэрэгжиж эхэлснээс хойшхи нэг жилийн хугацаанд тавьсан зорилтууд нь 16.6 хувийн биелэлттэй байна гэж НХХЯ-аас гаргасан 2007 оны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн байдлын тайланд тусгажээ. Хөтөлбөр 6 жилийн хугацаанд хэрэгжих учраас жилд 16.6 хувийн ахицтай байвал 6 жилийн дараа нийт дүнгээрээ 100 хувийн биелэлттэй байх ёстой. Иймд 2007 оны байдлаар тус хөтөлбөрийн хэрэгжилт 100 хувь байна гэж үзжээ. Хөтөлбөрийн зорилтуудын хүрээнд хийгдсэн ажлуудыг дурьдвал: Зорилт 1: ХБИ-ийн оролцоог дэмжих, дэд хөтөлбөрүүдийг аймаг орон нутагт Засаг даргын шийдвэрээр бий болгон хэрэгжүүлж байгаа юм байна. Нийгмийн халамжийн сангаас 2007 онд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг асарсаны нөхцөлт мөнгөн тэтгэмжинд нийт 6278 иргэн хамрагдаж 924.0 сая төгрөг, Хөгжлийн бэрхшээлтэй 538 хүүхдэд 24.6 сая төгрөг тус тус олгожээ. Зорилт 2: "Тахир дутуу иргэдэд зориулсан барилгын төлөвлөлтийн нормаль" БД-31-101-04-т заасан норм нормативыг шинээр баригдаж буй барилгуудад мөрдүүлэх ажлыг БХБЯ, УМХГ-тай хамтран зохион байгуулж байна. Зорилт 3: Хөдөлмөрийн бэрхшээлийн төрөл, хэрэгцээ, шаардлагад тулгуурлан тэднийг мэргэжлийн сургалтанд хамруулах, эзэмшсэн мэргэжлээсээ өөр чиглэлээр мэргэших, хос мэргэжил эзэмших, давтан сурахад зориулан ХЭДСангаас дэмжлэг үзүүлж холбогдох

	сургалтуудыг зохион байгуулжээ. Зорилт 4: Сэргээн засалтын үндэсний төвд /СЗҮТ/ 2007 оны хичээлийн жилд үндсэн ангид 104 хөгжлийн бэрхшээлтэй оюутан элсүүлснээс 8 оюутан эрүүл мэндийн байдал болон бусад шалтгаанаар завсардан, нийт 96 оюутан 9 мэргэжилээр 1 жилийн хугацаатай амжилттай суралцан төгсчээ. Зорилт 5: “Тэгш дүүрэн” төслийн хүрээнд нийслэлийн ЕБС, СӨБ, МСҮТ-ийн 80 гаруй багш оролцсон “ХБИ-тэй ажиллах арга зүй” сэдэвт 3 хоногийн сургалт зохион байгуулжээ. СЗҮТ болон ХХҮГ хамтран хүнд болон дунд хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй нийт 117 иргэдийн дунд богино хугацааны сургалт явуулж чадамжийн гэрчилгээ олгожээ. Зорилт 6: 2007 онд СЗҮТ-д 1263 хүнд 50.0 сая төгрөгийн протез, ортопедийн хэрэгсэл үйлдвэрлэсний 34.2 сая нь нийгмийн халамжийн сангаас, 5.7 сая нь НДС-аас тус тус санхүүжүүлсэн. Нийтдээ 1436 ХБИ-г үзлэгт хамруулж, 460 өвчтөн хэвтүүлэн эмчилжээ.
9.	ТӨРӨӨС АЛБАН БУС ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТАЛААР БАРИМТЛАХ БОДЛОГО (УИХ-2006-01) Хөтөлбөрийн гол зорилго: Албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийг төрийн үйлчилгээгээр дамжуулан албан хэлбэрт шилжүүлэх, аливаа эрсдэлээс хамгаалах эрх зүй, эдийн засаг, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын баталгаа бий болгож, улс орны эдийн засгийн өсөлтийг нэмэгдүүлэхэд оршино. I үе шат: 2006-2008 он II үе шат: 2009-2011 он III үе шат: 2012-2015 он Баримтлах зарчим ❖ Албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдэд аливаа дарамт, шахалт үзүүлэхийг хориглоно. ❖ Хувь хүн, өрх, хамтлагийн аж ахуй эрхлэх эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэнэ. ❖ Албан бус хөдөлмөр эрхлэлтээс албан хэлбэрт шилжих санаачлага, үйл ажиллагааг дэмжинэ. ❖ Нийгмийн түншлэл, хамтын ажиллагаанд тулгуурлана. ❖ Ажлын байр нэмэгдүүлэх, хөдөлмөрийн үнэлэмжийг дээшлүүлэх эдийн засгийн бодлоготой хослуулна. ❖ Албадан болон хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэр, нийгэм, эдийн засгийн талаар ялгаварлан гадуурхах явдлыг устгах зорилттой уялдуулна. ❖ Албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдэд үзүүлэх үйлчилгээ, дэмжлэг нь тэдний үйл ажиллагааны хэлбэр, бүс нутгийн онцлогоос үл хамааран тэгш, хүртээмжтэй байна. Хэрэгжүүлэх арга зам • Албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийг макро эдийн засгийн бодлоготой уялдуулж, газрын шинэчлэл, хөрөнгө оруулалт, технологи, татвар, санхүү, зээл, бүртгэл, мэдээллийн бодлогоор дамжуулан зохион байгуулалтад орох боломжийг өргөжүүлнэ. Энэ зорилгоор: • хувь хүн, өрх, хамтлагийн ажил, үйлчилгээ эрхлэх, хөдөлмөрөө оновчтой хорших, үйл ажиллагаагаа албан хэлбэрт шилжүүлэх сонирхлыг газар эзэмших, ашиглах, өмчлөх бодлогоор дэмжих; • зээлийн үйлчилгээний төрлийг өргөжүүлэх, зээл авах боломжийг нэмэгдүүлэх замаар хувь хүн, өрх, хамтлагийн хадгаламж, хуримтлалаа өсгөх сонирхлыг бий болгох; • эд хөрөнгийн болон зээлийн даатгалын үйлчилгээг нэвтрүүлж, албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн хөрөнгийг эрсдэлээс хамгаалах; • татварын уян хатан бодлогоор дамжуулан хувь хүн, өрх, хамтлагийн ажил, үйлчилгээгээ албан хэлбэрт шилжүүлэх боломжийг дээшлүүлэх; • нийгмийн даатгалын хувь хэмжээг үе шаттайгаар бууруулах, цалин, хөлсний тогтолцоог боловсронгуй болгох замаар албан хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх; • албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийг үндэсний статистикийн бүртгэл, тооцооны системд хамруулж, мэдээлэл, судалгааг боловсронгуй болгох; • албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийг техник, технологийн дэвшил, хөрөнгө оруулалтаар дэмжиж, аж ахуйн нэгж, байгууллагатай хамтарч ажиллах боломжийг бүрдүүлэх. Албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийн эрх зүйн орчныг сайжруулан энэхүү хөдөлмөр эрхлэгчдийн хөдөлмөрлөх эрхийн баталгааг олон улсын хэм хэмжээнд нийцүүлэн хангахад анхаарна. Энэ зорилгоор: • хөдөлмөрийн хууль тогтоомжийн хамрах хүрээг өргөжүүлэн, албан бус хөдөлмөр

	эрхлэгчдийг албан хөдөлмөр эрхлэгчдийн нэг адил хөгжүүлэхэд чиглэсэн хөтөлбөр хэрэгжүүлэх; • албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдэд ажил, үйлчилгээний чиглэл болон бизнесийн сонирхлоороо нэгдэх, төлөөллөө бий болгоход нь дэмжлэг үзүүлэх; • хөдөлмөрийн хяналтын чиг үүрэг, хүртээмжийг олон улсын хэм хэмжээнд нийцүүлэн өргөжүүлж, хөдөлмөрийн харилцааны зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх; • өндөр эрсдэлтэй ажил, үйлчилгээ эрхэлж байгаа албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийг зохион байгуулалтын оновчтой хэлбэрт оруулах чиглэлээр эрх зүйн орчин бүрдүүлэх. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төрийн бодлоготой уялдуулан албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн орлогын тогтвортой эх үүсвэр бүрдүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг дэмжинэ. Энэ зорилгоор: • хөдөлмөр эрхлэлтийн олон хэв шинж, бүс нутгийн онцлогт нийцсэн уян хатан бодлого хэрэгжүүлэх; • хөдөлмөр эрхлэлтийн талаархи төсөл, тусламжид ахмад настан, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүд, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хамруулах • албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдэд аж ахуй эрхлэх ур чадвар олгох, түүнийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн сургалтыг сайжруулж, нийгмийн эмзэг хэсгийг түлхүү хамруулах арга хэлбэрийг дэмжих; • албан бус хөдөлмөр эрхлэгчид мэдээлэл, харилцааны технологийг ашиглан зах зээлийн талаархи шинэ мэдлэг олж авах боломжийг бүрдүүлэхэд анхаарах; • бага оврын тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийн үйлдвэрлэл, худалдаа, зуучлалыг өргөжүүлж, бизнесийн үйлчилгээний төрөл, хэлбэрийг хөгжүүлэх. Албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн нөхцөл, ашиг сонирхол, орлогын байдалтай уялдуулан тэдгээрийн нийгмийн хамгааллыг сайжруулна. Энэ зорилгоор: • албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн хөдөлмөрийн нөхцөлийг үе шаттай сайжруулахад чиглэсэн менежментийг нэвтрүүлж, энэ чиглэлээр Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын техник, арга зүйн дэмжлэг авах; • нийгмийн даатгалын үйлчлэх хүрээ, нэр төрлийг өргөжүүлж, тэдгээрт албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийг хамруулах талаар төсөл боловсруулж хэрэгжүүлэх; • албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн нийгмийн даатгалын талаархи мэдлэгийг дээшлүүлж, тэдэнд үзүүлэх үйлчилгээний чанарыг сайжруулах; • албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийг олон улсын жишигт нийцсэн нийгмийн хамгааллын сайн дурын бүтэц, бичил сүлжээнд хамруулах талаар гарч байгаа санал, санаачлагыг дэмжих. Албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэн албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийг албан хэлбэрт шилжүүлэхэд нийгмийн түншлэлийн болон олон нийтийн үүрэг оролцоог нэмэгдүүлж, тэдний чадавхийг бэхжүүлнэ. Энэ зорилгоор: • албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах талаар ажил олгогчид, үйлдвэрчний эвлэлийн болон бусад байгууллагаас гаргаж байгаа санаачлагыг дэмжих; • нийгмийн зөвшлийг хангах гурван талт хэлэлцээр, үндэсний хороо, зөвлөл зэрэг хамтын ажиллагааны хэлбэрт албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийг оролцуулах боломжийг бүрдүүлэх; • албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийн асуудлаар гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлж, олон улсын гэрээ, конвенцид нэгдэн орох, тэдгээрт үндэсний хууль тогтоомжийг нийцүүлэх арга хэмжээ авах.
10.	МОНГОЛ УЛСЫН МЯНГАНЫ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛТОД СУУРИЛСАН ҮНДЭСНИЙ ХӨГЖЛИЙН ЦОГЦ БОДЛОГО (УИХ-2008-12) Хөтөлбөрийн гол зорилго: Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлтийг эрчимжүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, ажилгүйдлийг бууруулах, гэр бүлийг бэхжүүлэх, хүний амьжиргааны чадамжийг хөгжүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн хамгаалал, халамжийн тогтолцоог эрс шинэчлэх үндсэн дээр ядуурлыг бууруулж Мянганы хөгжлийн зорилтуудыг биелүүлэх бодлого баримтална. I үе шат: 2007-2015 он II үе шат: 2016-2021 он Ядуурал, ажилгүйдлийг бууруулах бодлого. Нэгдүгээр үе шат 2007-2015 онд: Стратегийн зорилт 1. Ядууст чиглэсэн, харьцангуй чинээлэг дунд давхаргыг төлөвшүүлэх

эдийн засгийн бодлого хэрэгжүүлж, орлогын өсөлтийг хангах замаар ядуурлыг хоёр дахин бууруулна:

- эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, ядуурлыг бууруулах стратегийн баримт бичгийг Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын тэргүүлэх зорилтуудтай уялдуулан хоёр жилд нэг удаа шинэчлэн сайжруулж, хэрэгжилтийг нь эрчимжүүлэх;
- эдийн засгийн өсөлт, хөрөнгө оруулалтын арга хэмжээтэй нягт уялдуулан ажлын байрыг нэмэгдүүлж, ажилгүйдлийн түвшинг 3 хувиас ихгүй байлгах;
- өрх, хүн ам, амьжиргааны түвшний талаархи үндэсний хэмжээний мэдээллийн сан байгуулна. Ажилгүй, ядуу, нэн ядуу иргэдэд мэргэжил, ажлын дадлага туршлага эзэмшүүлэн, ажлын байртай болгох, хөгжлийн зээл, тусламжид хамруулах зэргээр амьжиргааны эх үүсвэртэй болох, орлогоо нэмэгдүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх;
- ажлын байр шинээр бий болгосон аж ахуйн нэгж, байгууллагад эдийн засгийн урамшуулал олгох.

Хоёрдугаар үе шат 2016-2021 онд:

Стратегийн зорилт-1. Ядуурлыг бууруулахад бүхий л хэвшлийн байгууллага, иргэдийн оролцоог хангасан зохицуулалтыг бий болгож, ядуурлын түвшинг эрчимтэй бууруулна:

- ядуурлыг бууруулах асуудлаар салбар дундын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах механизмыг боловсронгуй болгох;
- ядуурлыг бууруулах үйл ажиллагаанд зориулсан сан байгуулж, хөрөнгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх;
- ядуурлыг бууруулах бодлого, хөтөлбөрийг иргэдийн хэрэгцээ, чадавхид тулгуурлан боловсруулж, хэрэгжүүлэх.

Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн бодлого.

Хүн амын орлого багатай эмзэг хэсэгт түлхүү хандсан нийгмийн хамгааллын бодлогыг хэрэгжүүлнэ. Нийгмийн хамгаалалд оруулж байгаа хөрөнгө бол хойч үедээ оруулж байгаа хөрөнгө оруулалт гэж үзнэ. Нийгмийн хөгжлийн оновчтой бодлого хэрэгжүүлсний үндсэн дээр хүний хөгжил, хүн амын өсөлтийг хангах нийгмийн таатай орчин бүрдүүлж, монгол хүний аж амьдралын чанарыг сайжруулна.

Бүх үе шат 2007-202 онд:

Стратегийн зорилт 1.

Гэр бүл, нийгэм, хамт олонд тулгуурласан халамжийн тогтолцоог төлөвшүүлж, халамжийн үйлчилгээг олон улсын жишигт хүргэж хөгжүүлнэ:

- нийгмийн халамжийн дэмжлэг тусалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрх, иргэдийн хэрэгцээ, сонголтод түшиглэсэн халамжийн олон талт үйлчилгээг бий болгож, үйлчилгээг хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн байгууллагуудын оролцоотойгоор хүргэх тогтолцоог бүрдүүлэх;
- хөдөөгийн хүн амд зориулсан нийгмийн явуулын үйлчилгээг хөгжүүлэх.

Стратегийн зорилт 2.

Иргэний хөдөлмөрлөх эрхийг хамгаалах, бүтээмж, үр чадварыг хөгжүүлэх үндсэн дээр цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх, бизнесийн орчин, ажлын байрны тогтвортой байдлыг дэмжих, нийгмийн түншлэлийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогоор дамжуулан хөдөлмөрийн зах зээлийн зохицуулалтыг оновчтой, үр ашигтай болгож, иргэдийн амьдралын түвшинг дээшлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ:

- хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлтийн судалгааг өргөжүүлж, ажил олгогч, ажил хайгчид, мэргэжлийн сургалтын байгууллагуудын уялдаа холбоог сайжруулах;
- хөдөлмөрийн гадаад болон дотоод зах зээлийн эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэх замаар гадаадад ажиллах хүч гаргах бодлогыг тодорхойлж хэрэгжүүлэх;
- хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн орчинг сайжруулах, олон улсын хэм хэмжээнд нийцүүлэх замаар эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох;
- Жижиг, дунд үйлдвэрийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх бодлого, арга хэмжээний хүрээнд төрөлжсөн бизнес инкубаторыг байгуулан ажиллуулж, жижиг зээл, ажлын байран дахь болон шавь сургалтыг өргөтгөх замаар хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх;
- мэргэжлийн боловсрол, сургалтын талаар төрөөс баримтлах бодлогыг тодорхойлж, хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжих замаар бэлтгэгдэж байгаа боловсон хүчний чадавхийг хөдөлмөрийн зах зээлийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэх.

Стратегийн зорилт 3.

Хүн амын бүлгүүдийн зохистой хөдөлмөр эрхлэлт, түүний дотор нийгмийн эмзэг бүлгийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих бодлого, хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ:

- эмэгтэйчүүд, ахмад настан, малчид, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд зэрэг хүн амын болон нийгмийн бүлгүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн хэрэгцээг тодорхойлж, дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэсэн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх;
- гадаадад ажиллаж, амьдарч байгаа, өндөр боловсрол, мэргэжил эзэмшсэн монгол иргэдийг эх орондоо буцаж ирж ажиллах сонирхлыг төрүүлэхүйц эрх зүй, эдийн засгийн таатай орчныг бүрдүүлж, өөрийн мэргэшсэн чиглэлээрээ ажлын байр бий болгох санал санаачлагыг хөхүүлэн дэмжих;
- албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн бүртгэл, мэдээлэл, зохион байгуулалтыг сайжруулж, төр, иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн холбоодын оролцоотойгоор нийгмийн үйлчилгээнд хамрагдах боломжийг нэмэгдүүлэх;
- албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн зах зээлд өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн эдийн засаг, бизнесийн дэмжлэгийг өргөжүүлэх;
- хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийг боловсрол, мэргэжлийн сургалт, эрүүл мэндийн үйлчилгээнд хамруулах, эцэг, эх, гэр бүлийн гишүүдийг нь ажлын байраар хангах зэргээр залуучуудын ажил эрхлэлттэй уялдуулан цогц байдлаар хэрэгжүүлэх.

Стратегийн зорилт 4.

Нийгмийн даатгалын тогтолцоог боловсронгуй болгоно:

- олон давхаргат болон олон сонголтот тэтгэврийн тогтолцоо бүрдүүлэх;
- хуулийн этгээдэд ажиллаж байгаа хүн бүр нийгмийн даатгалд заавал хамрагдах зарчимд шилжих;
- цэргийн албан хаагчдын болон бүх нийтийн тэтгэврийн даатгалын оновчтой бодлогыг хэрэгжүүлж, даатгалын сангийн бүрэн хуримтлалын тогтолцоог бий болгох угтвар нөхцөлийг бүрдүүлэх;
- нийгмийн даатгалын системийг зах зээлийн харилцааны зарчимд нийцүүлэн хөгжүүлж, нийгмийн даатгалын сангуудад хөрөнгө бүрдүүлэх механизмыг боловсронгуй болгож, бүрдсэн хөрөнгийг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах эрх зүйн орчинг төлөвшүүлэх.

Тайлагнах, хянах тогтолцоо, хэрэгжилтийн үр дүнг үнэлэх

1. Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын зорилтын жил бүрийн хэрэгжилтийг Засгийн газар дараа жилийн эхний улиралд багтаан Монгол Улсын Их Хуралд тайлагнана.
2. Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын хүрээнд хэрэгжүүлэх Үндэсний хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтэнд Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл хяналт тавина.
3. Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилтуудыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны явцад тухай бүр хяналт, шинжилгээ хийж, ахиц дэвшил, үйл ажиллагааны үр дагаврыг үнэлэн дүгнэх ажлыг дараахь байдлаар зохион байгуулна:

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилтын хэрэгжилтийн явцад мониторинг хийх, үр дүнг үнэлэн дүгнэх үе шатууд:

I үе шат: Бодлогын зорилтын эхний шатны үнэлгээ хийх. Хугацаа: 2010.06.30-ны өдөр

II үе шат: Бодлогын зорилтын дунд шатны үнэлгээ хийх. Хугацаа: 2015.06.30-ны өдөр

III үе шат: Бодлогын зорилтын эцсийн шатны үнэлгээ хийх. Хугацаа: 2020.06.30-ны өдөр

Хяналт, шинжилгээ, үнэлгээг төрийн захиргааны төв, орон нутгийн байгууллагууд холбогдох мэргэжлийн болон судалгааны, түүнчлэн төрийн бус байгууллагуудын оролцоотойгоор нэгдсэн төлөвлөгөөний үндсэн дээр хийх бөгөөд зохих зардлыг жил бүрийн төсөвт тусган санхүүжүүлнэ. Хяналт, шинжилгээ тасралтгүй явагдана.

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилт бүрийн хэрэгжилтийн үр дүнг үнэлэх шалгуур үзүүлэлт байх бөгөөд гол анхаарал хандуулах зарим зорилтын үр дүнг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг салбар тус бүрээр урьдчилан тодорхойлсон байна.

11.	ТӨРӨӨС МАЛЧДЫН ТАЛААР БАРИМТЛАХ БОДЛОГО /УИХ-2009-39/ Хөтөлбөрийн зорилго: Малчин хүнийг өөрийг нь хөгжүүлэх замаар малчин өрхийн ашиг, орлогыг нэмэгдүүлэн амьдралын түвшинг дээшлүүлэх. I үе шат: 2009-2015 он II үе шат: 2016-2020 он Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх үе шат, шалгуур үзүүлэлт: <i>Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шат /2009-2015 он /-нд дараахь үр дүнд хүрнэ.</i> • малчдын ахуй амьдрал, аж ахуйг сайжруулахтай холбогдсон эрх зүй, эдийн засаг, нийгмийн таатай орчин бүрдэнэ; • малчин өрх, малчдын бүлэг, фермер, хоршоо, нөхөрлөлийн хэв шинжит аж ахуй гэсэн бизнесийн тогтвортой, үр ашигтай, өргөтгөсөн нөхөн үйлдвэрлэл явуулах, ашиг орлогоо нэмэгдүүлэх боломжтой болно; • малчдын өөрөө өөрийгөө удирдах болон өөрөө өөртөө туслах байгууллагын үндэсний тогтолцоо бүрэлдэн бий болж, малчдын мэдлэг, зохион байгуулалт сайжирч, гадаад улсын болон олон улсын байгууллагын дэмжлэг тусалцааг үр ашигтай хүлээн авах нөхцөл бүрдэнэ; • мал аж ахуйг эрсдэлээс хамгаалах тогтолцоог сум, багийн түвшинд бий болгож, малын өвс, тэжээл худалдаалах байнгын цэг, нэгдсэн сүлжээтэй болсон байна; • мал аж ахуйн түүхий эд, бүтээгдэхүүний бөөний болон биржийн худалдаа явуулах тогтолцоог бий болгож, малчдын орлого нэмэгдэнэ; • малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн боловсруулах жижиг, дунд үйлдвэр орон нутагт байгуулан ажиллуулж, орон нутагт ажлын байр нэмэгдэн малчдын дунд далд ажилгүйдэл арилах нөхцөл бүрдэнэ; • эхний үе шатыг хэрэгжүүлснээр малчдын орлогын түвшин 50 хувиар өснө; • эхний үе шатанд эрүүл мэндийн даатгалд малчдын 70-аас доошгүй хувийг, нийгмийн даатгалд малчдын 50-аас доошгүй хувийг хамруулсан байна. <i>Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх хоёрдахь үе шат /2016-2020 он/-нд дараахь үр дүнд хүрнэ.</i> • малчид эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалд 100 хувь хамрагдаж, төрөөс үзүүлэх нийгмийн халамж, үйлчилгээг хүртэх болно; • малчид аж ахуй эрхлэх, хөдөлмөр, хүчээ хорших мэдлэг, дадлагаа нэмэгдүүлж, тэдний амьдралын нөхцөлд өөрчлөлт гарна; • хоёрдугаар үе шатыг хэрэгжүүлснээр малчдын орлогын түвшин 80 хувиар өснө. Хэрэгжилтийн байдал: Мал аж ахуйн чиглэлээр малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр хэрэгжүүлж байгаа ба 2009 онд 10 аймгийн 244 малчин өрх хөтөлбөрт хамрагдан, малчдын дунд туршлага солилцох, үзэсгэлэн худалдаа зохион байгуулах, мал аж ахуйн эрсдэлээс хамгаалах, бизнес инкубацийн үйлчилгээ, нийтийг хамарсан ажилд хамруулах бүлэг зохион байгуулалтанд оруулах, эрүүл мэнд нийгмийн даатгалд хамруулах зэрэг ажлуудыг зохион байгуулж байна. Мөн малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийн талаархи нэгдсэн бүртгэл судалгааг хийсэн байна. Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих туршилтын хөтөлбөрийн хүрээнд Архангай, Булган, Сэлэнгэ, Өмнөговь, Завхан, Өвөрхангай аймгийн сонгогдсон сумдын 80 малчин өрхийг хамруулсан байна. Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд малчдад зориулсан мал маллагааны технологийн сургалтын хөтөлбөрийг мал эмнэлэг үржлийн газрын мэргэжилтэнүүдтэй хамтран боловсруулж сургалтын хөтөлбөрийн удирдамжийг боловсруулжээ. Малчдад аж ахуй эрхлэлтийн сургалтыг зохион байгуулах мэргэшсэн зөвлөхүүдийг Архангай, Булган, Сэлэнгэ аймгийн бизнесийн хөгжлийн төвүүдэд бэлтгэж, малчдад зориулсан 5 удаагийн сургалтыг зохион байгуулсан. Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт залуу малчин өрхийг илүүтэй дэмжин хөтөлбөрт хамруулж байгаа ба хөтөлбөрт нийт 380.0 сая төгрөг зарцуулсан байна.
12.	ОЮУТНЫ ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИХ ТУРШИЛТЫН ХӨТӨЛБӨР <i>/НХХСайд, БСШУСайдын хамтарсан тушаалаар батлан хэрэгжүүлж байгаа/</i> Хөтөлбөрийн зорилго: Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр “Оюутны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих туршилтын дэд хөтөлбөр” батлан хэрэгжүүлж байна. Хөтөлбөрөөр оюутан залуучуудыг ажилд зуучлах, тэднийг хөдөлмөрт бэлтгэх, хөдөлмөрийн хүмүүжил олгох

	сургалтад хамруулах, ажил хөдөлмөр эрхлэх дадал олгох, хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээлэл зөвлөгөө өгөх, цагийн ажилд зуучлах, зэрэг үйл ажиллагаа багтаж байна. Хэрэгжилтийн байдал: Хөтөлбөрийн хүрээнд 12 мянга гаруй оюутан залуучууд хамрагдаж 4210 оюутан цагийн болон түр ажлын байранд зуучлагдсан байна. Оюутны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагааны хүрээнд цагийн ажлын эрэлтийн судалгаа, ажлын байрны захиалга авч оюутныг ажилд зуучлах, вэб сайт ажиллуулах, нийтийг хамарсан ажилд хамруулах, бүтээлийн бирж ажиллуулах, төгсөгчдийн хөдөлмөрийн яармаг зохион байгуулах зэрэг ажлуудыг зохион байгуулсан. Оюутны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд 5 их дээд сургуулийн дэргэд “Оюутны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төв”-ийг байгуулсан. Оюутны цагийн хөдөлмөр эрхлэлтийн арга хэмжээнд 12160 оюутан бүртгэгдэж, 4210 оюутан цагийн ажлын байранд зуучлагдсан байна. Хөтөлбөрийн хүрээнд 2009 онд нийт 224,2 сая төгрөг зарцуулсан байна.
13.	УУЛ УУРХАЙ, ЗАМ БАРИЛГЫН САЛБАРТ МЭРГЭЖИЛТЭЙ АЖИЛЧИН БЭЛТГЭХ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ ДЭЭРХИ СУРГАЛТЫН ТУРШИЛТЫН ДЭД ХӨТӨЛБӨР <i>ИНХХСайд, ЗТБХБСайд, ЭБЭХСайдын хамтарсан тушаалаар/</i> Хөтөлбөрийн гол зорилго: Шинэ техник технологийг ажлын байран дээрхи сургалтаар эзэмшүүлэх, мэргэжлийн сургалтаар бэлтгэх боломжгүй шинэ мэргэжлээр ажилчдыг дагалдуулан сургахад чиглэгдсэн ба сургалтын дараа суралцагчдыг ажлын байраар хангах нөхцлийг ажил олгогчид бүрдүүлэх Хөтөлбөрийн хэрэгжилт: Хөтөлбөрт хамрагдсан суралцагчдын 87% нь сургалтын дараа тухайн аж ахуйн нэгж болон бусад байгууллагад тогтвортой ажлын байраар хангагдаж ажиллаж байна. Сургалтад хамрагдсан иргэдийн 90 хувь нь мэргэжлийн ур чадварын шалгалтад хамрагдаж мэргэжлийн үнэмлэх, зэргийг авсан байна. 2009 онд дэд хөтөлбөрийн хүрээнд 93 аж ахуй нэгжид 3536 хүн сургасан байна. Үүнд: Барилгын 68 аж ахуй нэгжид 2407 хүн сургаж 1077.5 сая төгрөг, замын 14 аж ахуй нэгжид 560 хүн сургаж 269.0 сая төгрөг, уул уурхайн 11 аж ахуй нэгжид 569 хүн сургаж 318.9 сая төгрөгийг нийт 1665,4 сая төгрөг зарцуулсан байна.
14.	“ЗӨГИЙН ҮҮР” ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР Үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн хороон даргын 2009 оны 12 дугаар сарын 9-ний өдрийн 119 дугаар тушаал Хөтөлбөрийн гол зорилго: Хилийн чанадад сурч, ажиллаж, амьдарч буй өндөр боловсрол, мэргэжил эзэмшсэн Монгол Улсын иргэдийг эх орондоо буцаж ирж ажиллах болон хилийн чанадаас мэдлэг, туршлага, боломжоо улс орныхоо нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд чиглүүлэн ажиллах сонирхлыг төрүүлэхүйц эрх зүй, эдийн засгийн таатай орчныг бүрдүүлэх, тэдгээрийн үйл ажиллагааг нэгтгэн зохион байгуулах, бүх шатанд нийгмийн түншлэлийн механизмыг бүрдүүлж, хамтран ажиллах нөхцөл бий болгох. Хөтөлбөрийн хэрэгжилт: “Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай” хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд гадаадад хөдөлмөр эрхлээд буцаж ирж байгаа иргэдэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх, тэд буцаж ирэхдээ тоног төхөөрөмж авчрах тохиолдолд гаалийн татвараас хөнгөлж, чөлөөлөх тухай зэрэг заалтуудыг тусгаад байна. Хилийн чанадад сурч, ажиллаж, амьдарч буй Монгол Улсын иргэдийн мэдлэг, туршлага, боломжийг улс орны нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд ашиглах, тэдгээрийн үйл ажиллагааг нэгтгэн зохион байгуулахад чиглэсэн хөтөлбөрийн төсөл боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан 2009 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдөр ажлын хэсгийн анхдугаар хурлыг зохион байгуулсан байна.
ЗАСГИЙН ГАЗАР, ОЛОН УЛСЫН БАЙГУУЛЛАГА, ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ БАЙГУУЛЛАГААС ХИЙСЭН СУДАЛГАА	
15.	МОНГОЛ ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН ИЛТГЭЛ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: МУ-ын Засгийн Газар, НҮБХХ. 2000 он Зорилго: Нийгмийн үйлчилгээний олон асуудлууд шилжилтийн үед ямар хүндрэл бэрхшээлтэй тулгарч, одоо ямар түвшинд байгаа, цаашид шийдвэрлэх арга замын талаар. Дүгнэлт, зөвлөмж: 1998 онд явуулсан АТТС (ажилгүйдлийн түвшний түүвэр судалгаа)-аар ажилгүйдлийн түвшин

	19% гэж гарсан нь хөдөөд 12%, хот сууринд 30% тус тус болж байжээ. Үйлдвэрийн газрууд хаагдсан, хөдөө орон нутгаас хүмүүс шилжин суурьших явдал ихэссэнээс шалтгаалан хот суурин газарт ядуурал хамгийн их байна. Зах зээлийн эдийн засагт шаардагдах ур чадварыг олгоход чиглэсэн боловсрол /мэргэжлийн сургалтын салбарт цаашид өөрчлөлт хийж, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай.
16.	АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ СУДАЛГААНЫ ҮНДСЭН ТАЙЛАН Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: МУ-ын Засгийн Газар, НҮБХХ. 2002-2003 он Зорилго: АХС-г ажиллах хүчний улирлын хэлбэлзлийг судлах зорилго тавьсан байна. Дүгнэлт, зөвлөмж: 2002-2003 оны 4 улирлыг хамруулан хоёр шатлалт, санамсаргүй түүврийн аргыг ашиглаж Улаанбаатар хот болон 4 бүс нутгаар (хот, хөдөөгөөр) бүлэглэлт хийж, нийт 9 бүлгээр үр дүнг тооцжээ.
17.	ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН САЛБАР ДАХЬ ХАНДИВЛАГЧДЫН ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖИЙН ЗАРЦУУЛАЛТАД ХИЙСЭН ЖЕНДЕРИЙН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Санхүү, эдийн засгийн яам, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр, Жендерийн мэдрэмжтэй төсөв боловсруулах чадавхийг бэхжүүлэх төсөл. 2004 он Зорилго: Хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн хамгааллын салбар дахь хандивлагчдын зээл, тусламжийн зарцуулалтад хийсэн жендерийн дүн шинжилгээ хийж, бодлогын зөвлөмж боловсруулах. Дүгнэлт, зөвлөмж: Ядуурлыг бууруулах талаар Сүүлийн жилүүдэд эдийн засгийн байдал тогтворжиж, зарим өсөлт гарч, улмаар ядуурлыг бууруулах нөхцлийг бүрдүүлж байгаа хэдий ч ядуурал буураагүй, энэ талаар авч буй арга хэмжээ мэдэгдэхүйц үр дүн өгөхгүй байна. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар Монгол улсад эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлт харьцангуй өндөр боловч эрэгтэйчүүдийн хэмжээнээс нэлээд доогуур байна. Хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн хамгааллын салбарт хэрэгжиж буй төсөл, хөтөлбөрүүд НХХЯ-ны харьяалалд бүгд байхгүй байгаагаас үр дүнг нэгтгэн тооцох, судалгаа явуулах, дүгнэлт гаргахад бэрхшээлтэй байгаа тул зээл, тусламжийн төслийг тухайн асуудал хариуцсан яам нь хэрэгжүүлж, гүйцэтгэл, үр дүнг ч тэр яам хариуцдаг байх.
18.	МАЛЖУУЛАЛТААР МАЛЧИН ӨРХҮҮДИЙН ОРЛОГЫГ НЭМЭГДҮҮЛЖ, АМЬЖИРГААГ БАТАЛГААЖУУЛАХ СТРАТЕГИЙН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ НЬ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: МУ-ын ЗГ, UNDP, Санхүү эдийн засгийн яам ядуурлын судалгааны нэгж (НҮБ-ын ХХ/ШОУХА “Ядуурлын Судалгаа, Хөдөлмөр Эрхлэлтийг Дэмжих”, МОН(01) Ю01 төсөл. 2004 он Зорилго: Сүүлийн жилүүдэд дараалан болсон ган, зуд болон нийгмийн бусад олон хүчин зүйлүүдээс шалтгаалж малгүй болсон малчин өрхүүдийг малжуулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, түүний үр дүнг судлаж, цаашид тэдний амьдралыг дээшлүүлэх арга зам, малжуулах арга, хэлбэрийг тодорхойлсон зөвлөмж гаргах. Дүгнэлт, зөвлөмж: Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар. Малжуулалтын үр дүнд ядуу малчин өрхийн малын тоо, бүтээмж, өрхийн орлого, хэрэглээ, хөрөнгө нэмэгдэж, цөөн малтай өрхийн тоог бууруулж, ядуурлыг арилгахад нөлөөлсөн тул Монголд явуулсан малжуулах арга хэмжээ нь малчдын амьжиргааг сайжруулахад чиглэгдсэн чухал арга хэмжээ болжээ. Гэвч өнгөрсөн хугацаанд хэрэгжүүлсэн малжуулах арга хэмжээнүүд нь зохион байгуулсан арга хэлбэр, хугацаа, малчин өрхийн сонголт зэрэг менежментийн алдаанаас болж, олон тохиолдолд хүлээсэн үр дүнд хүрээгүй байна. Малжуулах арга хэмжээг боловсронгуй болгохын тулд малжуулах өрхийг зөв сонгон шалгаруулах, өрхийн хэрэгцээг харгалзан өгөх малын тоог оновчтой тогтоох, сайн чанарын буюу өндөр ашиг шимийн малаар малжуулах зэрэг асуудлуудад илүү анхаарал тавих хэрэгтэй байжээ. Малчин өрхийн Амьжиргааг дээшлүүлэхэд өрхийн туслах аж ахуй хөгжүүлэх, малчдын хөдөлмөр, хөрөнгийг хорших замаар хагас эрчимжсэн мал аж ахуй, өөр үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх боломж олгохуйц санхүү, эрх зүйн нөхцлийг бүрдүүлж өгөх нь чухал байна. Ажлын байр нэмэгдүүлэх талаар Малжуулах стратегийг хэрэгжүүлэхдээ бэлчээрийн мал аж ахуй, малчин өрхийн амьжиргааны болон орон нутгийн өвөрмөц онцлогуудыг зайлшгүй харгалзан иж бүрэн хандах, төслийн хэрэгжилт, үр дүнд нь байнга хяналт тавих замаар нийтэд хүртээмжтэй болгох зарчмыг мөрдөх нь зүйтэй. Малжуулалтаар малчин өрхийн амьжиргааг сайжруулахад малжуулалттай зэрэгцүүлэн дараахь арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэх хэрэгтэй. Үүнд:

	• ядуу малчин өрхийг малжуулахдаа бэлчээр, худаг, усаар хангагдах боломж олгох, • эрсдэлээс хамгаалах, даван туулах тогтолцоог бүрдүүлэх, • малын чанарыг сайжруулж, өндөр ашиг шимтэй, шилмэл малаар малжуулах, • малчдын боловсрол, мэдлэгийг дээшлүүлэх сургалт явуулах, • өрхийн нэмэлт орлогын эх үүсвэртэй болгох.
19.	АЖИЛЛАХ ХҮЧ ГАДААДАД ГАРГАХ, ГАДААДААС АЖИЛЛАХ ХҮЧ, МЭРГЭЖИЛТЭН АВАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Монгол Улсын Үндэсний Аудитын Газар УИХ-ын саналын дагуу хийсэн гүйцэтгэлийн аудитын тайлан. 2006 он Зорилго: Ажиллах хүч гадаадад гаргаж буй байдал, Гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авч буй байдал, Ажлын байрны төлбөр авах, хөнгөлөлт үзүүлэх, чөлөөлөх журмыг хэрэгжүүлж буй байдал, НХХЯ, гадаадад суугаа дипломат төлөөлөгчийн газар ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах эрх, үүргээ хэрэгжүүлж ажилласан байдлыг шалгаж дүгнэлт, зөвлөмж гарган холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилт чиглэгдсэн. Дүгнэлт, зөвлөмж: Засгийн газар гадаадаас авах ажиллах хүч, мэргэжилтний хувийг тогтоохдоо өөрийн орны ажилгүйдлийн түвшинг харгалзан аль улсын хичнээн иргэнийг авч ажиллуулах шаардлагыг нарийн судалж, тооцоолохгүй байна. • Гадаадаас авах ажиллах хүч, мэргэжилтний хувийг тогтоох аргачлалыг боловсронгуй болгох • Гадаадын иргэдэд хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрөл олгох ажилд тавих дотоод хяналтыг сайжруулах • Гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авч буй ААНБ-ын нийт ажиллагсдын тоог тогтоохдоо нийгмийн даатгалын байгууллагатай хамтарч ажиллах • Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай болон Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай хуулиудын зөрчилтэй заалтуудыг нэг мөр болгох асуудлыг боловсруулж, зохих журмын дагуу шийдвэрлүүлэх
20.	МОНГОЛЫН ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН ИЛТГЭЛ 2007 ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ, ЯДУУРАЛ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: МУ-ын Засгийн Газар, UNDP, Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага (ILO), Шведийн Олон Улсын Хөгжлийн Агентлаг (SIDA) 2007 он Зорилго: Хөдөлмөр эрхлэлтээр дамжуулан ядуурлыг хэрхэн бууруулж болох тухай. Дүгнэлт, зөвлөмж: Төр засгийн бодлого оновчтой байх явдал маш чухал. Төрийн аливаа бодлого, хөтөлбөр дээрх асуудлуудыг шийдвэрлэхэд багагүй хэмжээний нөлөө үзүүлж, улмаар зохистой ажил хөдөлмөр эрхлэх, хүний хөгжлийг эрчимжүүлэх боломж бүрдэхэд нөлөөлнө. Хөдөлмөр эрхлэлтийг тойрсон бодлогын 14 зөвлөмжүүдийг нэгтгэн гаргасан байна. 1. Хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай стратегийг Мянганы хөгжлийн зорилтуудад суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын нэг гол бүрэлдэхүүн хэсэг болгох талаар • Эмэгтэйчүүд, залуучуудыг оролцуулан иргэн бүрийг бүтээмж өндөр, зохистой бүрэн хөдөлмөр эрхлэлтээр хангах тухай Үндэсний хөгжлийн бодлого, стратегид тусган, улмаар ядуурлыг бууруулахад чиглэсэн арга хэрэгсэл болгох, • Илүү олон, зохистой ажлын байр, ялангуяа ядуу хүмүүс амьдарч буй газар, нутагт бий болгох, мөн шинээр бий болсон ажлын байранд нийцэхүйц мэдлэг, чадварыг Монголын эмэгтэйчүүд, эрэгтэйчүүдэд адил тэгшээр олгоход чиглэсэн хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай Үндэсний стратеги боловсруулах, • Макро эдийн засгийн болон салбарын бодлого, хөтөлбөрүүд ажлын байр илүү олноор бий болгоход чиглэсэн байхыг баталгаажуулах шаардлагатай. 2. Хүний хөгжилд зориулсан хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх талаар 3. Хөдөлмөрийн зах зээл дэхь ур чадварын эрэлт, нийлүүлэлтийн хоорондын зөрүүг арилгах талаар 4. Архидалтыг багасгах талаар 5. Хөдөлмөрийн зах зээлийн тухай мэдээллийг боловсронгуй болгох талаар 6. Эдийн засгийг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх замаар ажил эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх талаар 7. Уул уурхайн салбарыг түшиглэн хөгжих бусад салбарын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний төрөл, хэлбэрийг нэмэгдүүлэх талаар 8. Хөдөө, орон нутагт хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, сумдын эдийн засгийг сэргээн

	бэжжүүлэх талаар 9. Албан бус салбарыг албан болгох талаар 10. Залуучуудад зориулсан зохистой, бүтээмжтэй ажил эрхлэлтийг дэмжих талаар 11. Хөдөлмөрийн зах зээлийн жөндөрийн тэгш бус байдлыг халах талаар 12. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөрийн зах зээлд оролцох бололцоог өргөжүүлэх талаар 13. Шилжих хөдөлгөөнд оролцогчдын хөдөлмөр эрхлэх бололцоог өргөжүүлэх, тэднийг хамгаалах талаар 14. Хүүхдийн тэвчишгүй хөдөлмөрийг устгах талаар
21.	МЯНГАНЫ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛТУУДЫН ХЭРЭГЖИЛТ МОНГОЛД Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Монгол Улсын Сангийн яам. 2007 он Зорилго: Ядуурлын шугамаас доогуур орлоготой хүн амын эзлэх хувийг 2015 он гэхэд 2 дахин бууруулах. Дүгнэлт, зөвлөмж: Ядуурлын түвшин хот, суурин газартай харьцуулахад хөдөөд илүү байна, хөдөөгийн хүн ам зах зээлээс алдагдсаны зэрэгцээ дэд бүтэц хөгжөөгүй, боловсрол, эрүүл мэндийн үйлчилгээнд хамрагдах боломж хязгаарагдмал, ажлын байр хомс, мэдээлэл түргэн шуурхай хүртэх боломж сул байгаа нь тэдний амьдралын түвшин доройтоход нөлөөлж байна, байгал цаг уурын нөлөөллөөс аж ахуй, амьдралын хэв маяг шууд хараат байгаа нь хөдөөгийн хөгжлийн гол хүндрэл болж байгаа. Хотын ядуурлын хэмжээ 2003-2006 онд 30.3 хувиас 27.0, хөдөөгийн ядуурал 43.4 хувиас 37 хувь хүртэл буурчээ. Улаанбаатар хотын хүн амын тавны нэг орчим нь ядуу байна. Шинээр ажлын байр бий болгох, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, нийгмийн эмзэг бүлэг ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн онцлогт нийцсэн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, хөдөөгийн хөдөлмөр эрхлэлтийг хэрэгжүүлэх, ажиллах хүч гадаадад гаргах мөн гадаадаас авах мэдлэг мэдээллийг дээшлүүлэх, гадаадад ажиллаж байгаа иргэдийнхээ эрх ашгийг хамгаалах, нийгмийн халамж, асрамж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг иргэдэд хүргэх, мөн ядуурлыг бууруулахад чиглэсэн хөтөлбөрүүдийн уялдааг хангах.
22.	45-ААС ДЭЭШ НАСНЫ ИРГЭДИЙН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТАЛААРХИ СУДАЛГАА Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Монгол Улсын Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яам, Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар. 2008 он Зорилго: Судалгааг ахимаг насны иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар ОУХБ болон бусад оронд хийсэн судалгаануудын аргачлал, туршлага, арга зүйн хандлагыг харгалзан үзэж, түүнийг Монгол Улсын 45-аас дээш насны иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хууль тогтоомж, баримт бичиг, бодлого, хөтөлбөр боловсруулах тулгуур материал байдлаар боловсруулах зорилго тавьсан. Дүгнэлт, зөвлөмж: Иргэдийг ажилд хөлсөлж авах, сонгох, үнэээх, сургаж хөгжүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх, цалин хөлс тогтоох, ажлаас халах талаар шийдвэр гаргах үед нас болон настай холбогдох шалгуур хэрэглэхээс аль болох зайлсхийх; Насны ямар нэг бүлэгт хамаарах хүмүүс, ажиллагчид үнэхээр ялгаварлан гадуурхагдаж байгаа эсэх талаар үр өгөөжтэй, байнгын хяналт, үнэлгээ хийж байх; Хөдөлмөр, боловсрол, сургалтын хүрээнд, ялангуяа ажилд орох, сургалтад хамрагдах, мэргэжил дээшлүүлэх үед ялгаварлан гадуурхагдаж буй холбогдох насны хүмүүсийг дэмжих үйл ажиллагаа явуулах. Ажлын байрны тодорхойлолт, заавар, бусад баримт бичгийг “насаар шууд ба шууд бусаар ялгаварлан гадуурхах” зүйл, заалтгүй болгох; Цалин хөлс, шагнал урамшууллын дүрэм, журам дахь насаар ялгасан, ангилсан зүйл, заалтуудыг арилгах; Хөдөлмөрийн ганцаарчилсан маргаан зохицуулах комиссийг байгуулах, маргаан зохицуулах дэгийг хамтын болон дэг журам тогтоосон гэрээгээр тогтоох.
23.	АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ СУДАЛГАА Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Үндэсний статистикийн хороо 2006 оны 7 дугаар сараас эхлэн “Ажиллах хүчний судалгаа”-г тогтмол явуулж байна. Зорилго: Хүн амын ажил эрхлэлтийн байдлыг тодорхойлон, хөдөлмөр эрхлэлт,

	ажилгүйдлийн холбогдолтой үзүүлэлтүүдийг бүс нутаг, хот, хөдөө, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, ажил мэргэжлийн ангилал, ажил эрхлэлтийн байдлаар улирлын нөлөөллийг тусган тооцох. Дүгнэлт, зөвлөмж: Олон улсын нийтлэг тодорхойлолт, арга зүйг ашиглан хүн амын эдийн засгийн идэвхийг сүүлийн 7 хоногийн буюу тухайн үеийн, сүүлийн 12 сараар буюу байнгын идэвхийн аргачлалаар тооцдог байна.
24.	МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ЯДУУРЛЫН ДҮР ТӨРХ (Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгааны 2007-2008 оны үр дүн) Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: МУ-ын ҮСХ, Дэлхийн банк. 2007 оны 7 сараас эхлүүлсэн. 2009 он Зорилго: Сүүлийн таван жилд ядуурлын байдал хэрхэн хувьсан өөрчлөгдсөнийг харах, хүн амын өнөөгийн амьжиргааны түвшинг үнэлэх, ядуурлыг бууруулах цаашдын үйл ажиллагаанд тулгарах сорилтуудын талаар бодлого боловсруулагчдад мэдээлэл өгөх. Дүгнэлт, зөвлөмж: Ядуурлын өнөөгийн түвшин болон сүүлийн таван жилд гарсан өөрчлөлтүүдийг, хүн амын хэрэглээний хэв шинжийг шалган үзэж ядуурал нь өрхийн тэргүүний шинж байдал, өрхийн эзэмшиж буй хөрөнгө, амьдарч буй сууцны төрөл, болон хүн амын авч буй нийгмийн хамгаалалтай хэрхэн холбогдож буйг харуулж ядуурлын дүр төрхийг дэлгэрэнгүйгээр харуулсан байна. Ажил эрхэлж байгаа мөртлөө ядуу амьдралтай хүмүүс, гэр бүлийн нийт ядуучуудад эзлэх хувийн жин 60 гаруй %-тай байгааг анхаарах.
25.	ЖЕНДЕРИЙН АСУУДАЛ МОНГОЛ УЛСАД Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Дэлхийн Банк, Азийн Хөгжлийн Банкны тайлан. 2004 он Зорилго: Ядуурлын үр нөлөө эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүст өөр өөрөөр тусдаг гэдгийг даяарчлал улам ойлгуулж байгаа ба нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн олон салбарт байгаа жендерийн зөрүү нь ядуурлыг бууруулах хүчин чармайлтыг сулруулахад хүргэдэг байна. Бодлогын хэрэгжилтийн үр нөлөөний жендерийн зөрүүг багасгаснаар эдийн засгийн өсөлтийг төдийгүй эрх тэгш байх зорилтыг хангах. Дүгнэлт, зөвлөмж: Тодорхой зорилтот бүлэгтэй, жендерийн мэдрэмжтэй хөтөлбөр. • Эмэгтэйчүүдийн цагийн хомсдолоос үүдсэн ядуурал • Хөдөлмөрийн зах зээл дэх жендер дээр суурилсан гажуудал • Албан бус хэвшил дэх эмэгтэйчүүдийн бүтээмжийг дээшлүүлэх, • Эмэгтэйчүүдийн өөрсөддөө туслах байгууллага байгуулах, • Нийгмийн хамгааллын шинэчлэлийг жендерийн мэдрэмжтэй болгох, • Жендерийн тэгш байдлыг хангах үндэсний хөтөлбөр, • Жендерийн тэгш байдлыг сайжруулах талаар хуримтлуулсан туршлагаа солилцох
26.	ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Олон улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага, Хүүхдийн Хөдөлмөрийг устгах ОУБ. 2006 он Зорилго: Улаанбаатар хот болон сонгосон аймгийн төв, сумдын албан бус хэвшилд хөдөлмөр эрхлэж буй хүүхдийн тоо, тэдний эрхлэж буй хөдөлмөрийн шинж байдал, боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж байгааг цогц байдлаар судлан судалгааны үндсэн дээр бодлогын зөвлөмж боловсруулахад оршино. Дүгнэлт, зөвлөмж: • Хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, хууль сахиулах • Өрхийн амьжиргааны түвшнийг дээшлүүлэх, орлогыг тогтворжуулах, • Иргэдийн хандлагыг өөрчлөх, ойлголтыг нэмэгдүүлэх, • Боловсролын үйлчилгээний хүртээмжийг дээшлүүлэх.
27.	МОНГОЛ УЛСЫН ХҮН АМ, АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ БҮТЭЦ ДЭХ ӨӨРЧЛӨЛТ, ЧИГ ХАНДЛАГА Ажиллах хүчний оролцооны түвшин судалгаа (тухайн насны бүлэг, хүйс, хот, хөдөөгөөр) 2006-2007 он Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яам, Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний газар, Үндэсний Статистикийн газар, Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо, Монголын Үйлдвэрчний Эвлэлүүдийн Холбооны тоо баримт, мэдээллийг ашигласан.

45-аас дээш насны иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага болон олон улсын бусад байгууллагуудаас гаргасан шийдвэр, чиглэл, зөвлөмж зэрэг албан ёсны баримт бичгүүдэд тулгуурлан харьцуулалт, тойм судалгаа, шинжилгээ

Зорилго: Энэхүү судалгаанд “45-аас дээш насны иргэд”-ийн хөдөлмөр эрхлэлтийн асуудлыг судалсан. Олон улсын түвшинд ахимаг насны ажиллагчид (“Older workers”) гэсэн нэр томъёо хэрэглэгддэг бөгөөд үүнд хамруулах насны хязгаар улс орон бүрт өөр өөр онцлогтой байдаг байна. Ахимаг насны ажиллагсдад хамруулах насны дээд хязгаар нь тухайн улсын ажиллагсдын өндөр насны тэтгэвэрт гарах нас байдаг бол доод хязгаар нь 40, 45, 50, 55 гэх мэт янз бүр байдаг байна.

45-аас дээш нас монгол хүний хувьд хөдөлмөрийн идэвхитэй үе боловч тэд хөдөлмөр эрхлэх үедээ ноцтой бэрхшээлтэй тулгарсаар байна. Хэдийгээр 45 ба түүнээс дээш насныхны ажилгүйдлийн түвшин бусад насны бүлгийнхнээс доогуур байгаа бөгөөд жилээс жилд буурч байна. Энэ судалгаанд ахимаг насны иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар ОУХБ болон бусад оронд хийсэн судалгаануудын аргачлал, туршлага, арга зүйн хандлагыг харгалзан үзэж, түүнийг Монгол Улсын 45-аас дээш насны иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хууль тогтоомж, баримт бичиг, бодлого, хөтөлбөр боловсруулах тулгуур материал байдлаар боловсруулах зорилго тавьсан болно.

Дүгнэлт, зөвлөмж:

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих

- Нас ахисан ажиллагсдад зориулсан таван жилийн хугацаатай Үндэсний Хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлдэг Финландын туршлага;
- Герман, Дани, Нидерланд, Ирландын ажил олгогчдын нийгэмлэгүүдийн хамтарсан “Ахимаг нас” хэмээх төсөл;
- Насан туршийн мэргэжлийн сургалтыг дэмжих зорилготой Германы Засгийн газар ажил олгогчдын байгууллагууд болон үйлдвэрчний эвлэлүүдийн “Ажлын байрны төлөө Эвсэл”;
- Японы гурван “багана”-т бодлого, хөдөлмөр эрхлэлтийг тогтворжуулах буюу Тэйнэн хууль (Бүтэн нэр нь “Ахимаг насны хүмүүсийн хөдөлмөр эрхлэлтийг тогтворжуулах тухай хууль”), Хүний Мөнгөн Нөөцийн Төвүүд (Silver Human Resources Centers);
- Нидерландын “тэтгэврийн өмнөх” тогтолцоо, ажил олгогчдын нийгэмлэгүүд, үйлдвэрчний эвлэлүүд, хүн амын цөөнхийн бүлэг, ахмадын байгууллагын төлөөлөгчид, судлаачид, парламентын гишүүд, хэвлэл мэдээллийн төлөөлөгчид орсон “Ахимаг насны ажиллагчдын асуудлыг шийдвэрлэх бүлэг”, Нидерландын Үйлдвэрчний Эвлэлүүдийн Холбооны “Getting Older While Working” хэмээх илтгэл;
- Их Британийн “Хялбар дөхөм, Аюулгүй байдал, Сонголт: Өндөр насны тэтгэвэрт гарахын тулд ажиллаж хадгалах нь” хэмээх баримт бичиг (“Ногоон ном”), Ялгаварлан гадуурхахын эсрэг хууль тогтоомж-2006;
- АНУ-ын Хөдөлмөр эрхлэлт дэх Насаар Ялгаварлан гадуурхалтын тухай хууль (Age Discrimination in Employment Act - ADEA), Хөдөлмөр Эрхлэлтийн Адил Тэгш Боломжийн Комисс, Ахимаг насныхны Үйлчилгээ, Хөдөлмөр эрхлэлтийн Хөтөлбөр (Senior Community Service Employment Program-“SCSEP”), Ахимаг Насны Ажиллагчдын Байгаль Орчныг Хамгаалах Хөдөлмөр Эрхлэлтийн Хөтөлбөр, АНУ-ын Хөдөлмөрийн яамны 21 дүгээр зууны ажиллах хүчний Газар (Office of the 21st Century Work Force).

28. ТОГТВОРТОЙ АМЬЖИРГАА ТӨСӨЛ

Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Дэлхийн банк. **2007 он**

Зорилго: Сүүлийн үеийн өрхийн судалгаагаар 2002 онд ядуурал 36 хувь болж 1998 онд 43 хувь байснаас буурчээ. Энэ хандлага 2002 оноос хойш үргэлжлэх буюу 2055 онд ядуурлын хэмжээ 32 хувь болох магадлалтай бөгөөд хөдөөд ядуурлын илрэл илүү их буюу 43 хувь (хотод 30 хувь) байна. Нүүдлийн малчин өрхүүд ядуучуудын дийлэнхийг эзэлж байгаа төдийгүй боловсролын түвшин бага байна.

Дүгнэлт, зөвлөмж:

Төсвийн төвлөрлийг сааруулахыг дэмжсэн бүтцийн өөрчлөлтүүд нь цаг хугацаа болон төр, засгийн бүх түвшний дэмжлэг чармайлт их шаардана. Төслийн хүрээнд санхүүгийн үйлчилгээ ерөнхийдөө өргөжсөн хэдий ч зээл авах боломж хүн амын зарим хэсгийн хувьд хязгаарлагдмал байна.

29.	МОНГОЛ ДАХЬ ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨР, ЗАЛУУЧУУДЫН АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН ОЙЛГОХУЙ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Олон Улсын Хөдөлмөрийн байгууллага (ОУХБ). 2009 он НҮБ-ын Хүүхдийн сан /НҮБХС/, Дэлхийн Банкны хамтран хэрэгжүүлж буй Хүүхдийн хөдөлмөрийг ойлгохуй сэдэвт хөтөлбөрийн тайлан 2009 оны 12 дугаар сар Б.Дарьханд-НҮБХС-ийн Хүүхэд хамгааллын мэргэжилтэн, Н.Монголмаа-ОУХБ-ын Үндсэний хөтөлбөрийн зохицуулагч, Ж.Азжаргал-Хөтөлбөрийн ажилтан. Зорилго: Хөдөө орон нутагт хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдлыг өөрчлөхийн тулд энэ салбарыг зөвхөн малчин айл өрхийн амьдралыг залгуулах хэмжээнд биш илүү ашиг орлоготой үйлдвэрлэл болгон хөгжүүлэхэд улс төрийн болон эдийн засгийн дэмжлэг шаардлагатайг харуулахад оршино. Дүгнэлт, зөвлөмж: Тайланд дурьдсанаар 2006 оны байдлаар Монголд 7-14 насны 36000 хүүхэд хөдөлмөр эрхэлж байсан. Энэ нь мөн насны нийт хүүхдийн 10 хувьтай тэнцэж байгаа юм. 2002-2003 онд энэ үзүүлэлт 7 хувьтай байжээ. Хөдөлмөр эрхэлж буй 5-14 насны хүүхдүүдийн 90 гаруй хувь нь хөдөө аж ахуйн салбарт, 5 орчим хувь нь үйлчилгээний салбарт, 1 хүрэхгүй хувь нь үйлдвэрлэл дээр ажиллаж байна.
30.	ХҮН АМЫН ТООЛЛОГЫН ТОО МЭДЭЭЛЭЛД СУУРИЛСАН ЯДУУРЛЫН ЗУРАГЛАЛ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: НҮБ-ын Хөгжлийн Хөтөлбөр НҮБХХ, Үндэсний Статистикийн Хороо ҮСХ. 2009 он Зорилго: Монгол Улсын хүн ам, орон сууцны 2000 оны тооллого, 2002/2003 оны амжиргааны түвшний судалгааны тоо мэдээллийг ашиглан хийсэн ядуурлын зураглалын гол үр дүнг үзүүлэх, ядуурлын үзүүлэлтүүдийг тухайн улсын засаг захиргааны буюу суурьшлын хамгийн доод боломжит түвшинд тооцож болох бөгөөд монгол улсын тухайд аймаг, сумын түвшинд тооцох. Дүгнэлт, зөвлөмж: Ядуурлын үзүүлэлтүүдийн тооцооны найдвартай байдлыг хамгийн дээд түвшинд байлгах үүднээс амжиргааны түвшин судалгааны тоо мэдээллийн төлөөлөх чадвар сайн байх засаг захиргааны буюу суурьшлийн хамгийн доод түвшинд загварчлал ашигласан бөгөөд түүвэрлэлтийн загвартаа Улаанбаатар, Аймгийн төв, Сумын төв, хөдөө гэсэн суурьшлын дөрвөн шатлалтай, өрхийн түвшингийн зарлагын загварыг амжиргааны түвшний судалгаа, хүн ам, орон сууцны тооллогын аль алинд нь байгаа ижил үзүүлэлтүүдийг ашиглан суурьшлийн шатлал бүрээр хийгдсэн.
31.	МОНГОЛ УЛСАД ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙГ ӨСГӨХТЭЙ ХОЛБООТОЙ МАРГААНТАЙ АСУУДЛУУД Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага (ILO). 2010 он Зорилго: Монгол Улсын эдийн засгийн хөгжилд судалгаа дүгнэлт хийж хөдөлмөр эрхлэлтийн тоог өсгөх. Дүгнэлт, зөвлөмж: Макро эдийн засгийн бодлого, Аж ахуй нэгж болон аж ахуй эрхлэгч нарт тогтсон нийтлэг хэв маяг, дүрэм журам Эдийн засагт оролцогчдийн ерөнхий орчин Шаардлага хангасан боловсрол мэдлэг, ур чадвартай хүний нөөцийн хомсдол зэрэг нь хөдөлмөр эрхлэлтийн тоог нэмэхэд хүндрэлтэй байна.
32.	УЛААНБААТАР ХОТЫН ЯДУУРАЛ БА ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Санхүү, эдийн засгийн яам, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр, Хүн ам сургалт, судалгааны төв. 2004 он Зорилго: Улаанбаатар хотын хүн амын амьжиргааны түвшинг орлого, хэрэглээнд үндэслэн тооцож, ядуурал, шилжих хөдөлгөөний асуудлыг цогц байдлаар судлах. Дүгнэлт, зөвлөмж: - Шилжин ирэгчдийн дийлэнх нь ажил эрхлэх, амьжиргаагаа дээшлүүлэх, суралцах болон зах зээлд ойртох зорилгоор шилжин иржээ. Шилжин ирсний дараа ажил эрхлэх, амьжиргаагаа дээшлүүлэх болон зах зээлд ойртох гэсэн зорилгууд нь биелж байгаа боловч боловсролын байдалд нь ахиц гарсангүй. - Шилжигчид нь шилжих хөдөлгөөнд оролцсон учраас ядуу байгаа биш, тухайлбал, боловсролын түвшин доогуур байгаагаас ядууралд өртөж байна.

	- Шилжигчид шилжих хөдөлгөөнд оролцоогүй хүн амтай адил боломжтой нь харагдаж байгаа бөгөөд тэдний гол бэрхшээл нь мэргэжил, боловсролын байдлаараа шилжигч бус хүн амынхаас бага зэрэг дутмаг байгаа явдал юм. - Шилжих хөдөлгөөнийг бууруулахын тулд орон нутагт хүн амын эдийн засгийн байдал болон боловсролын чанарыг сайжруулах асуудал хамгийн чухал юм. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар - Анхаарал хандуулах зорилтот бүлэг нь өрхийн олон гишүүдтэй гэр хорооллын өрхүүд байна. Мөн өрхийн тэргүүлэгч нь бүрэн бус дунд боловсролтой өрхүүдэд анхаарах нь зүйтэй. - Засгийн газраас гэр хороололд амьдарч буй хүн амд зориулан “нэг өрөө сууц”-ны барилга бариулах ажлыг зохион байгуулж болох юм. - Хүн амын орлогын түвшинг дээшлүүлэх үндсэн хөшүүрэг бол ажил эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх явдал юм. Үүнтэй холбоотойгоор нийслэлийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл, хөтөлбөрийг гэр хороололд оршин суугчдад түлхүү хандуулах, ялангуяа, албан бус секторыг зүй зохистой зохион байгуулах нь зүйтэй. - Гэр бүлийн хөгжлийг дэмжсэн хөдөлгөөн, ухуулга сурталчилгааны ажлыг өрнүүлэх шаардлагатай байна. Тухайлбал, Хот руу чиглэсэн шилжих хөдөлгөөнийг сааруулахын тулд хөдөө, орон нутгийн амьдралын нөхцлийг сайжруулах, амьдрах сонирхлыг татах хөдөөгийн хөгжлийн нарийн төлөвлөгөө гаргаж, хэрэгжүүлэх хэрэгтэй байна.
33.	ДУНД ОРЛОГОТОЙ ХҮМҮҮСИЙГ ЭМЗЭГ БҮЛГИЙН ЭГНЭЭНД ОРОХООС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АРГА ЗАМУУД Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Санхүү, эдийн засгийн яам, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр, Ядуурлын судалгаа, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл. 2004 он Зорилго: Хүн амын дунд орлоготой хэсгийг өнөөгийн нөхцөл байдал, эмзэг байдалд орж болзошгүй нөхцөл, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга замууд, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний асуудлыг судалж, бодлогын зөвлөмж боловсруулах. Дүгнэлт, зөвлөмж: Судалгаанаас үзэхэд өнөөгийн дунд орлоготны эмзэг хэсэгт Улаанбаатар хотод: - Социализмын үед үйлдвэрлэл, ажил мэргэжил, амьдралын тодорхой туршлага хуримтлуулсан, зохих түвшиний мэргэжил, мэргэшил, боловсролтой, одоо нас нь нилээд хэвийсэн буюу 45-55 орчим насны албан хаагчид, мэргэжилтнүүд, тэтгэврийн хүмүүс; - Төрийн захиргааны болон төсвийн байгууллагууд (эмч сувилагчид, бүх шатны сургуулийн багш ажилтнууд, төрийн захиргааны байгууллагын ажилтан, мэргэжилтнүүд, хүчний байгууллагуудад ажиллагчид, армийн ажилтан, цагдаа г.м)-ын бага, дунд тушаалын ажилтан, албан хаагчид; - Хувийн хэвшлийн байгууллагууд, албан бус хэвшилд ажиллагч бага дунд тушаалынхан, хөлсний ажилчид; - Сургууль төгсөөд дөнгөж ажил хөдөлмөрийн гараагаа эхэлж байгаа залуучууд; - жижиг бизнес, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгчид; 1990-ээд оноос хойшхи хугацаанд Засгийн газраас ядуурлыг бууруулж, амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх чиглэлээр баримталж ирсэн бодлого, хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээ, хөтөлбөр төслүүд нь манай орны хүн амын ядуурлыг бууруулж, дунд орлоготны эгнээг өргөжүүлэхэд зохих нөлөө үзүүлсэн ч үр дүн нь төдийлөн хангалттай бус байна. - Монгол улсын дунд орлоготны амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх үндсэн зорилго, стратегийг тодорхойлон хэрэгжүүлэх; - Бүсүүдийн дунд орлоготны амьжиргааны түвшин, ахуй амьдралын нөхцөл байдал харилцан адилгүй байгаатай холбогдуулан уг бодлогод бүсийн давуу тал онцлогийг тусгах, - Хөдөөгөөс хот суурин газрыг чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөн эрчимжиж, улс орны нийгэм эдийн засгийн хөгжилд зарим талаар сөрөг нөлөө үзүүлэх түвшинд нэгэнт хүрээд байгаа өнөөгийн нөхцөлд хот, хөдөөгийн хөгжлийн түвшинг ойртуулах, хөдөө орон нутагт хөгжлийн таатай орчинг бүрдүүлэхэд түлхүү анхаарах, хотоос хөдөө рүү чиглэсэн шилжилтийг бүх талаар урамшуулан дэмжих;

34.	ИХ, ДЭЭД СУРГУУЛЬ ТӨГСӨГЧДИЙН АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: УИХ-ын дэргэдэх бодлогын шинжилгээний Төв. 2007 он Зорилго: Их, дээд сургууль төгсөгчдийн ажил эрхлэлтийн өнөөгийн байдалд дүн шинжилгээ хийж, санал, зөвлөмж боловсруулах Дүгнэлт, зөвлөмж: Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар - ИДС төгсөгчдийн ажил мэргэжлийн чадварыг дээшлүүлэх - Дээд боловсролын тогтолцоог зах зээлийн шаардлагад нийцүүлэн эрс шинэчлэх “Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих Үндэсний хөтөлбөр”-т суурилсан “Их, дээд сургууль төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих дэд хөтөлбөр”-ийг боловсруулан, батлаж хэрэгжүүлэх - ИДС-иар эзэмшүүлэх мэргэжлийн бүтцийг өнөөгийн хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн төлөвлөгөөтэй зохицуулах Ажлын байр нэмэгдүүлэх талаар Төгсөгчдийг ажлын байраар хангах талаархи Засгийн газрын бодлого, үйл ажиллагааг шинэ шатанд гаргах Төгсөгчдийн ажил эрхлэлтийн асуудлыг шийдвэрлэж чадсан гадаад улс орнуудын туршлагыг өөрийн орны онцлогт нийцүүлэн бүтээлчээр хэрэглэх.
35.	МЭРГЭЖИЛТЭЙ АЖИЛЧИН БЭЛТГЭХ АСУУДЛЫН ТАЛААРХИ МЭРГЭЖЛИЙН СУРГАЛТ, ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ТӨВҮҮДИЙН БАЙДАЛД ХИЙХ ШИНЖЛЭЛ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: УИХ-ын дэргэдэх бодлогын шинжилгээний Төв. 2007 он Зорилго: Өнөөгийн мэргэжлийн сургалт-үйлдвэрлэлийн төвүүд (МСҮТ)-ийн талаархи төрийн бодлого, хууль тогтоомжид дүн шинжилгээ хийж, бодлого хуулийн хэрэгжилтийн явцад тохиолдож буй тулгамдсан асуудлуудыг тодруулах, энэ талаар цаашид хэрэгжүүлэх бодлогын болон эрх зүйн шинэтгэлийн явц, үр дүнгийн талаар санал зөвлөмж боловсруулан гаргах. Дүгнэлт, зөвлөмж: - МСҮТ-үүдийг нэгдсэн удирдлагаар хангаж, мэргэжлийн боловсролын асуудлыг Боловсролын яам гартаа авч, мэргэжлийн сургалтын заах арга зүйн төвийн чадамж, эрх мэдлийг нэмэгдүүлэх. - Мэргэжлийн сургалтаар олгож буй ажил, мэргэжлийн ангилалыг хөдөлмөрийн зах, зээлийн эрэлтэд нийцүүлэн шинэчлэхийн зэрэгцээ, аль мэргэжлээр ямар сургууль илүү чанартай, нарийн мэргэжил олгох боломжтой талаар шалгуур тогтоож, зарим мэргэжлийг тодорхой МСҮТ-үүд дээр төвлөрүүлэн (тэргүүлэх чиглэл болгон) олгодог тогтолцоо бий болгох мэргэжлийн индекс, зөвшөөрлийн журмыг шинэчлэх. - МСҮТ-ийн багш нарын хөдөлмөрийн онцлогт нийцсэн цалин, урамшуулал, ажлын үнэлгээний өвөрмөц тогтолцоог бий болгох.
36.	ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ БА НИЙГМИЙН ЭМЗЭГ БҮЛЭГ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: МУИС-ийн Эдийн засгийн сургуулийн Эдийн засгийн онолын тэнхимийн судлаачдын баг. 2009 он Зорилго: Дэлхийн эдийн засгийн хямрал хөдөлмөрийн зах зээлд хэрхэн нөлөөлж байгаа байдлыг тандах. Дүгнэлт, зөвлөмж: - Ажил эрхлэлтийг дэмжсэнээр ядуурлыг бууруулах. - Хотын ядуурлыг бууруулахад гэр хороололд ядуурал, ажилгүйдэл өндөр байгаад үндэслэн гэр хорооллын ядуучуудыг зорилтот бүлэг болгон сонгон авч цогц арга хэмжээг бодлогод тусгаж хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм. - Хөдөөд ядуурлыг бууруулах. Хөдөө аж ахуйн салбарт бүтээмжийг нэмэгдүүлэх, сүүлийн үеийн техник технологийг нэвтрүүлэх, улмаар хөдөлмөрийн бүтээмжийг нэмэгдүүлж ажиллагсдын чадвар чадавхийг сайжруулах шаардлагатай байна. Ажлын байр нэмэгдүүлэх - Хямралын улмаас бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн тоо нэмэгдэх, ажлын байрны захиалга буурах, ажиллах хүчний гадаад руу шилжих хөдөлгөөн буурах, эсрэгээр гадаадаас буцаж ирэх, гадаадад ажиллагсдаас ирэх мөнгөн гуйвуулгын хэмжээ багасах зэрэг байдлаар нөлөөлж байна. - Албан ёсны ажилгүйдлийн түвшинг тооцож байгаа өнөөгийн аргачлал нь зөвхөн бүртгүүлсэн ажилгүйчүүдийн хувьд тооцогддог учраас хөдөлмөрийн зах зээлийн

	бодит байдлыг илэрхийлж чадахгүй байна. Нийгмийн эмзэг байдал, ядуурлыг бууруулахад тогтвортой орлогыг бий болгох ажлын байрыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн стратеги чухал байгаагийн дээр иргэд бизнес эрхэлж орлогоо өсгөхөд чиглэсэн боломжийг нэмэгдүүлэх үүнд төрийн зүгээс хууль эрх зүйн болон үйл ажиллагаагаа эрхлэн явуулах таатай нөхцөлийг хангахад нэн тэргүүнд анхааран ажиллах шаардлагатай байна.
37.	ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ БА НИЙГМИЙН ЭМЗЭГ БҮЛЭГ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: МУИС-ийн Эдийн засгийн сургуулийн Эдийн засгийн онолын тэнхимийн судлаачдын баг. 2009 он Зорилго: Нийгмийн эмзэг бүлэгт үзүүлж буй хямралын нөлөө, нийгмийн хамгааллын бодлого, түүний үр дүн, цаашдын хандлагыг тодорхойлох Дүгнэлт, зөвлөмж: Ядуурлыг бууруулах талаар - Ядуурлыг бууруулах бодлогыг эдийн засгийн өсөлттэй нягт уялдуулсан бодлогын стратеги боловсруулж, түүнийгээ мөрдлөг болгон ажиллах шаардлагатай байна. - Монголын өрхүүдийн ядуурах эмзэг байдлын судалгааг үндэсний хэмжээнд хийх шаардлагатай байгаа бөгөөд ийм судалгааг хийснээр ядуурлыг бууруулах, ядуурлаас урьдчилан сэргийлэх бодлогыг оновчтой, боловсронгуй болгоход ач холбогдолтой. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар - Дэлхийн санхүүгийн хямралын улмаас 2008 оны 11 дүгээр сараас 2009 оны 6 дугаар сарын хооронд Монголын хөдөлмөрийн зах зээл дээр бүртгэлтэй ажилгүйчүүд огцом нэмэгдэж, албан ёсны секторт шинээр ажилд авах нь зогсонги байдалд орж, гадаад улс орон дахь эдийн засгийн хүндрэл бэрхшээлээс шалтгаалан гадаад руу шилжих ажиллах хүчний хөдөлгөөн бууран, ажиллагсад гадаадаас буцаж ирэх, гадаадад ажиллагсдаас ирэх мөнгөн гуйвуулгын хэмжээ багассан зэрэг байдлаар хямарлын нөлөө илэрсэн. - Эмзэг байдал, ядуурлыг бууруулах аливаа арга хэмжээний богино хугацаанд үзүүлэх нөлөө сул, харин дунд болон урт хугацаанд тогтвортой хэрэгжиж байж үр дүнгээ өгдөг болохыг онцлон тэмдэглэж байна.
38.	УЛААНБААТАР ХОТЫН ЯДУУРАЛ ИХТЭЙ ХОРООДЫН ИРГЭДИЙН АМЬЖИРГААНЫ ТҮВШИН, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТАЛААР ЯВУУЛСАН СУДАЛГАА Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Нийслэлийн хөдөлмөр хамгаалалын газар. Б.Батбаатар, Ш.Галсан-дулам. 2006 он Зорилго: Энэхүү судалгаагаар амьжиргааны түвшин тогтоох аргачлал яагаад шаардлага хангахгүй байгаа, чухам ямар үзүүлэлтээр, ямар асуултаар авч үзснээс болохгүй байгааг судлан шинжлэх, санал гаргахаар зорьсон. Дүгнэлт, зөвлөмж: Хөдөлмөр зуучлалын байгууллагууд болон бүх төрлийн сургалтын аж ахуйн нэгж байгууллагын уялдаа холбоог сайжруулж иргэдийг хөдөлмөр эрхлэх суурь ур чадвар болон мэргэжлийн чадвар эзэмшүүлэхэд анхаарах Нийслэлийн дагуул гэр хорооллыг бий болгох замаар хөдөө аж ахуй, газар тариаланг хөгжүүлж, хөдөө орон нутгаас шилжин ирсэн иргэдийн амьдралын туршлагад тулгуурлан өрхийн аж ахуй эрхлэх боломжийг бүрлүүлэх.
39.	ИХ ДЭЭД БОЛОН МЭРГЭЖЛИЙН СУРГУУЛЬ ТӨГСӨГЧ МЭРГЭЖИЛТЭЙ БОЛОВСОН ХҮЧНИЙ АЖЛЫН БАЙРНЫ ХАНГАЛТЫН СУДАЛГАА Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Нийслэлийн хөдөлмөр хамгаалалын газар. Б.Батбаатар, Ш.Галсандулам. 2008 он Зорилго: Мэргэжилтэй боловсон хүчин ажлын байраар хэрхэн хангагдаж байгаа, эзэмшсэн мэргэжил нь тухайн салбартаа аль зэрэг хэрэгцээтэй байгаа, хөдөлмөрийн зах зээлийг эрэлтийг хангаж байгаа эсэхэд Тандалт хийхэд энэ судалгааны зорилго оршино. Дүгнэлт, зөвлөмж: Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих Төрөөс хөдөлмөрийн зах зээлд мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх талаар нэгдсэн бодлого хэрэгжүүлэхэд анхаарах Үүнд: Салбарын болон ажил олгогчийн ажиллах хүчний хэрэгцээг тодорхойлох систем бий

	болгох - Залуучуудын амьдралын болон хөдөлмөрийн чиглэлийг олгох анхан, дунд, дээд шатны сургалтын байгууллагаар бэлтгүүлэх оновчтой бүтэц, үндэслэлийн тогтолцоог бий болгох - Хөдөлмөрийн зах зээлд эрэлттэй, ирээдүйтэй мэргэжлийн боловсрол олгох - Залуучууд ажилгүй иргэд, сургалтын байгууллага, ажил олгогчид тогтмол мэдээлэл өгөх - Мэргэжилтэй боловсон хүчний хэрэгцээ судалгаатай байх - Сургалтын байгууллага, ажил олгогчийн ажлыг уялдуулан суралцагчдыг дадлагажуулж, ажлын байран дахь сургалтанд хамруулснаар ажлын байраар хангах нөхцлийг бүрдүүлэх - Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэх хүсэл эрмэлзлэлийг нэмэгдүүлэх, сэдлийг бий болгон өдөөж өгөх - Давтан сургалт мэргэжил дээшлүүлэх тогтолцоог хөгжүүлэх - Мэргэжил сонголтын урамшуулал бий болгох. Ажлын байр нэмэгдүүлэх талаар Мэргэжилтэй боловсон хүчний ажил эрхлэлтийн байдалд хийсэн судалгаагаар эдийн засгийн хөгжилд нийцсэн хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтэд нийцсэн боловсон хүчнээр хангаж байгаа бэрхшээл нь: - Ажиллах хүчний хэрэгцээ тодорхойгүй - Сургалтын байгууллагуудад сургах захиалгыг шаардлагатай мэргэжлээр нь бус тоогоор өгдгөөс хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтийн хэрэгцээнд тохирдоггүй - Ажлын хөлс хэт бага - Мэргэжилтэй боловсон хүчний өрсөлдөх, хөрвөх, ур чадварын түвшин хөдөлмөрийн зах зээлийн шаардлагыг хангадаггүй - Залуучууд залхуурах бэлэнчлэх сэтгэлгээнд автах хандалга бий болсон.
40.	ИРГЭДИЙН АМЖИРГААНЫ ТҮВШИН ТОГТООХ АРГАЧЛАЛ, ХАЛАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ХҮРТЭЭМЖИЙН ТАЛААРХИ СУДАЛГАА Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Нийслэлийн хөдөлмөр хамгааллын газар. 2008 он Зорилго: МУ-ын “Нийгмийн халамжийн тухай” хуулийн 9 дүгээр зүйлд “нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа шаардлагатай хүнийг нийгмийн халамжинд хамруулахаар тодорхойлох шийдвэр гаргах үүрэг бүхий “Амжиргааг дэмжих орон тооны бус зөвлөл сум, хооронд ажиллуулах” тухай заалт засаг захиргааны анхан шатны нэгж болох хороодод хэрхэн хэрэгжиж байгаа, хэрэгжүүлэхэд ололттой ба дутагдалтай асуудлыг судалгаагаар гаргахыг зорьсон. Дүгнэлт, зөвлөмж: - Амжиргаа дэмжих зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэн шийдвэрлэдэг асуудлын ихэнхи 71% нь асаргаанд хамрагдах иргэний хүсэлт байдаг. - Нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж чадахгүй байгаа гол шалтгаан нь амжиргааны түвшин тогтоох аргачлал боловсронгуй бус - Амжиргааг дэмжих зөвлөлийн ажлыг сайжруулах шаардлагатай гэж иргэд үздэг - Амжиргааг дэмжих зөвлөлийн хурлаар орох иргэнийг өөрийн хүсэлтээр нь сонгоход иргэд, хэсгийн ахлагчийн санал нийлсэн боловч, зөвлөлөөс санал нийлэхгүй байна. - Амжиргааг дэмжих зөвлөлийн талаар иргэдэд мэдээлэл муу хүрдэг, сургалт сурталчилгаа сул байдаг. - Амжиргааг дэмжих зөвлөлийн ажилд иргэдийн 90% орчим нь дунд муу гэсэн үнэлгээ өгсөн байна.
41.	ЦАГИЙН АЖЛЫН БАЙРНЫ ЭРЭЛТИЙН СУДАЛГАА Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Нийслэлийн хөдөлмөрийн газар. 2009 он Дүгнэлт, зөвлөмж: Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар Цагийн ажлын байрны цагийн хөлс нь 800-1200 төгрөгийн хооронд байвал хамгийн тохиромжтойг харуулж байна.

	• Байгууллагууд хүний нөөцийн төлөвлөлтөндөө цагийн ажлын байр бий болгох, нэмэгдүүлэх талаар өөрчлөлт оруулах эсэхийг нь судлахад 32.3% нь оруулна гэж хариулсан цагийн ажилын байрны эрэлт нэмэгдэж буйг илтгэж байна. • Ажлын байранд дадлагажиж буй оюутны хөдөлмөрийн хөлсний хэмжээг байгууллагууд оюутантай харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр эсвэл хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг баримтлан цалинг тогтоож байна. • Ажил олгогчдоос оюутан залууст тавигдах гол шаардлага нь хариуцлага хүлээх чадвар ба харилцааны соёл. Ажлын байр нэмэгдүүлэх талаар Байгууллагууд цагийн ажлын байрыг дэмждэг ба шинээр ажлын байр бий болгож байна. Ихэнхи байгууллагуудад байнгын орон тооны ажилтан авч ажиллуулах шаардлагагүй ажлын байр гардаг. • Дийлэнх байгууллага нь шинээр цагийн ажилын байр бий болгож байгаа нь цагийн ажлын байрны эрэлт нэмэгдэж оюутан залуус чөлөөт цагаараа ажиллах боломжтой болж байна. • Ихэнх байгууллагууд цагийн ажлын тогтоосон хэмжээ мөн тохиролцон дадлагажиж буй оюутны хөлсөө тогтоодог байна. • Ихэнх цагийн ажлын байр сар буюу түүнээс дээш хугацаанд гардаг байна.
	ТӨРИЙН БУС БАЙГУУЛЛАГУУДААС ХИЙСЭН СУДАЛГАА, ШИНЖИЛГЭЭ
42.	МОНГОЛ УЛСЫН ХҮН АМЫН АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ 2002 онд Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Монголын хүн ам ба Хөгжил нийгэмлэг, Хүн амын сургалт судалгааны төв, НҮБ-ын Хүн амын сан, Зохистой хөгжлийн жендер төвтэй хамтран хийсэн. Б.Даваахүү ҮСГ-ын Хүн ам, нийгмийн статистикийн газрын ахлах мэргэжилтэн. 2002 он Зорилго: Энэхүү судалгаанд Монгол Улсын хүн амын чухам хэдэн хувь нь ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа, ажиллах хүч буюу эдийн засгийн идэвхитэй хүн ам, ажил эрхэлдэг хүн ам буюу ажиллагсад, ажилгүйчүүд, ажил эрхлээгүй хүн амын тоо хэд байгаа, хүн ам зүйн ачаалал, ажиллах хүчний хөдөлмөр оролцоо, ажил эрхлэлт, ажилгүйдлийн түвшин ямар байгааг харуулж, ажиллах хүчин, ажилгүйдлийн түвшний нийт эдийн засаг, үйлдвэрлэлийн түвшинд нөлөөлөлх нөлөөллийг тооцож, үнэлэлт дүгнэлт өгөхийг зорилго. Энэ судалгааны гол зорилго нь: эдийн засгийн идэвхитэй хүн амыг тодорхойлж, түүнээсээ ажиллах хүчний хөдөлмөр оролцооны түвшин, ажил эрхлэлтийн түвшин, ажилгүйдлийн түвшинг тооцож олон улсын түвшинтэй зэрэгцүүлэхэд оршино. Дүгнэлт, зөвлөмж: Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар Аливаа улс орны эдийн засгийн хөгжил, иргэдийнх нь аж байдал, амьжиргааны ерөнхий түвшин нь хүн амынхаа ажил эрхлэлтийн түвшинтэй зохих ёсоор холбоотой байдаг нь харагдаж байна. Өндөр боловсролтой, ажиллах ур чадвартай ажиллах хүч бол тухайн улс орны хөгжлийг тодорхойлогч гол хүчин зүйл бөгөөд тухайн орны ажиллах хүч, ажил эрхлэлтийн байдал нь хүн амын насны бүтцээс шууд хамааралтай байдаг байна. Ажиллагсдын хүйсийн бүтцийг харахад эмэгтэйчүүдийн ажил эрхлэлт 2002 оны байдлаар эрэгтэйчүүдийнхтэй бараг адил юм. Нийт ажиллагсдын 44.9 хувь нь хөдөө аж ахуйн, 11.4 хувь нь аж үйлдвэрийн, 12 хувь нь бөөний болон жижиглэнгийн худалдааны салбарт ажиллаж байсан байна. Эрүүл мэнд, боловсрол, зочид буудал, зоогийн газар, худалдаа боловсруулах үйлдвэрт эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувийн жин өндөр байхад уул уурхай, цахилгаан эрчим хүч, дулаан үйлдвэрлэл, усан хангамж, тээвэр холбоо, барилга, батлан хамгаалахын салбарт эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь харьцангуй өндөр байна. Ажлын байр нэмэгдүүлэх талаар Хүн ам зүйн ачаалал хэт өндөр байх нь үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх улмаар ард түмний аж байдлыг дээшлүүлэхэд зарим сөрөг нөлөөтэй байдаг тул аливаа улс орны хүн ам зүйн бодлогын гол асуудлуудын нэг нь энэхүү ачааллыг зохицуулах явдал байдаг. Ажиллах хүчний хөдөлмөр оролцооны түвшинг хүйс, насны бүлгээр нь авч үзэхэд: 16-25 насанд эмэгтэйчүүдийн түвшин эрэгтэйчүүдийнхээс ихээхэн доогуур байгаа нь энэ насны эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс харьцангуй олноороо суралцаж байгаатай холбоотой юм. Нийт тэтгэвэрт гарсан хүмүүсийн 42.1хувь нь 4 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй, 23.4хувь нь ажилласан жилээрээ, 34.5хувь нь хөдөлмөрийн нөхцөл болон цэргийн байгууллагад ажилласан

	жилээрээ тэтгэвэрт гарагчид байна.
43.	ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛД ТАХИР ДУТУУ ИРГЭДИЙН ОРОЛЦОО Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: НХХЯ, Азийн хөгжлийн банкны Тахир дутуу хөдөлмөр эрхлэлтийн нэмэгдүүлэх төсөл, “МЭ Консалтинг” ХХК. 2004 он Зорилго: Улаанбаатар хот болон ТДИХЭНТ хэрэгжиж буй аймгуудад оршин суугаа тахир дутуу иргэдийн хөдөлмөрийн зах зээлд оролцож байгаа байдал, хөдөлмөр эрхлэхэд тулгарч буй бэрхшээл, боловсрол, мэргэжил эзэмшсэн байдлыг цогц байдлаар судлахад оршино. Дүгнэлт, зөвлөмж: Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар Сүүлийн жилүүдэд эдийн засгийн байдал тогтворжиж, зарим өсөлт гарч, улмаар ядуурлыг бууруулах нөхцлийг бүрдүүлж байгаа хэдий ч ядуурал буураагүй, энэ талаар авч буй арга хэмжээ мэдэгдэхүйц үр дүн өгөхгүй байна. • Монгол улсад эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлт харьцангуй өндөр боловч эрэгтэйчүүдийн хэмжээнээс нэлээд доогуур байна. • Төр, засгаас эмэгтэйчүүдийн талаар авч буй арга хэмжээний үр дүн хангалтгүй, жөндөрийн ялгаатай байдал байсаар байгаа бөгөөд эдийн засгийн боломжийн хүртээмж, төрийн үйлчилгээг хүртэх чадвар, эдийн засаг болон гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөх байдал, улс төрийн хүч чадлаар эмэгтэйчүүд ялгаатай байна. Ажлын байр нэмэгдүүлэх талаар • Хөдөлмөрийн хуулийн 111.1-ийг дараах хэлбэрээр өөрчлөх: “... 25, түүнээс дээш ажилтантай аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ажил, албан тушаалынхаа зургаа, түүнээс дээш хувийн орон тоонд тахир дутуу буюу одой хүнийг ажиллуулна; • Тахир дутуу иргэдэд хөдөлмөр эрхлэхэд зориулан тусгайлан тоноглогсон, татварын болон бусад төрлийн хөнгөлөлт эдэлдэг аж ахуйн нэгж үйл ажиллагаа явуулах хууль эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх шаардлагатай байна. • Улаанбаатар хотод тэргэнцэртэй хүнд зориулсан нийтийн хөсөг байхгүй байгаа нь тахир дутуу иргэдийн боловсрох, хөдөлмөр эрхлэх, нийгмийн амьдралд оролцох боломжийг хязгаарлаж буй нэгэн хүчин зүйлс болж байна. • Тахир дутуу иргэдийн амьдралын төвшин, чанарыг дээшлүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэхэд тэдэнд зориулсан дэд бүтэц бүрдүүлэх нь зайлшгүй шаардлагатай. • Хувиараа бизнес эрхлэх сонирхолтой тахир дутуу иргэдэд зах зээлийн судалгаа хийх аргачлал, санхүүгийн бүртгэл, тайлан хөтлөх, боловсруулах мэдлэг, менежмент, маркетингийн анхан шатны мэдлэг олгох сургалт зайлшгүй шаардлагатай. • Тахир дутуу иргэний мэргэжил эзэмших сургалтыг тухайн хүний эрүүл мэндийн байдал, бэрхшээлийн хэлбэр, чадварыг харгалзан сургалтын ганцаарчилсан хөтөлбөрийн боловсруулж явуулах шаардлагатай болно.
44.	ЯДУУРЛЫН АСУУДЛУУД БА ЯДУУРЛЫН СУДАЛГААНЫ НЭГЖИЙН МЭДЭЭЛЭЛ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр, Үндэсний Статистикийн Хороо ҮСХ. 2004 он Зорилго: Ядуурлын тухай ойлголт, түүнийг тодорхойлох хандлагууд, хэмжүүр. Дүгнэлт, зөвлөмж: 2000 оны хүн ам, орон сууцны тооллогоор гэр бүлийн бизнест цалингүй оролцогч эрэгтэйчүүд 59,0 мянга байхад эмэгтэйчүүд 138,5 мянга буюу 2,3 дахин олон бөгөөд ажил эрхэлж байсан нийт хүний 17,8 хувьтай тэнцэх тооны эмэгтэйчүүд ямар нэгэн цалин хөлсгүйгээр гэр бүлийн бизнес мал аж ахуйд ажилдаг байна, мөн ажил эрхэлж буй эрэгтэйчүүдийн сарын дундаж цалин эмэгтэйчүүдийнхнээс байнга илүү, түүний зөрүү нь нэмэгдэж ирсэн.
45.	МОНГОЛЫН ХҮН АМЫН СЭТГҮҮЛ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Монголын хүн ам ба Хөгжил Нийгэмлэг, Хүн амын сургалт судалгааны төв, НҮБ-ын Хүн Ам Сан. 2008 он Зорилго: Сумуудын ажил эрхлэлтийн байдлыг салбараар нь авч үзэх. Дүгнэлт, зөвлөмж: Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар Сумдын ажиллагсдын ихэнх хувийг малчид эзэлж байна, 2005 онд ихэнх сумын хувьд ажил эрхлэлт өндөр түвшинд байсна 2006 оноос буурах хандлага илэрч байна. Хөдөө орон нутагт ажиллагсдын 70 орчим хувь нь тусгай дунд боловсролтой 20 хувь нь дээд боловсролтой, харин 6 хувь нь бүрэн дунд боловсролтой, 4 хувь нь бага боловсролтой байна. Завхан аймгийн ажилгүйдлийн түвшин 4.4 хувьтай байна.

	Ажлын байр нэмэгдүүлэх талаар Цаашид сумдад байгаа бүртгэлгүй ажилгүйчүүдийн тоог нарийн сайн тооцон гаргаж эдийн засгийн ачааллыг нь тооцоолох шаардлагатай байна.
46.	“АЖЛЫН БАЙР- 2010” ХАВРЫН НЭГДСЭН ХӨДӨЛМӨРИЙН ҮЗЭСГЭЛЭН ЯАРМАГИЙН ҮЕЭР ИРГЭДЭЭС АВСАН САНАЛ АСУУЛГЫН ДҮГНЭЛТ Гүйцэтгэсэн байгууллага, хугацаа: Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо. 2010 он Зорилго: Иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг авахтай холбогдсон эрэлт, хэрэгцээ, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр төрөөс авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний талаархи үнэлэлт дүгнэлтийг тодруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих аливаа арга хэмжээ, үйл ажиллагааны талаархи мэдээллийг ажил хайгч иргэдэд хүргэх хамгийн боломжит, дөт сувгийг тодорхойлоход оршино. Дүгнэлт, зөвлөмж: Санал асуулганд оролцогчдын 50 орчим хувийг эзлэх иргэд хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төрийн үйлчилгээг дунд болон хангалтгүй гэж дүгнэсэн байна. Хөдөлмөр эрхлэлтийн төрийн үйлчилгээний байгууллага нь хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээ мэдээллийн хүртээмжийг сайжруулахад анхаарч ажиллах шаардлагатай, хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл болон олон нийтийг хамарсан өдөрлөг яармагийн үйл ажиллагаагаар сайн сурталчилж байх нь зүйтэй гэсэн байна. Оролцогчдын 51,4 хувь нь тус газраас хэрэгжүүлж буй Оюутны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих дэд хөтөлбөр болон цагийн ажил эрхэлж орлогоо нэмэгдүүлэх боломжийн талаар ямар нэгэн мэдээлэл аваагүй буюу асуултанд хариулаагүй байна. Хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар төрийн үйлчилгээний байгууллага нь хөдөлмөрийн зах зээлд ард иргэдийн эзэмшсэн мэргэжил дадлага туршлагыг нь харгалзан тэдэнд дэмжлэг үзүүлж санал асуулга явуулаад орхих биш шуурхай ажил зохион байгуулж ажиллах нь чухал юм.